

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Ewaluacja zewnętrzna lokalnej strategii rozwoju

Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Przemyska”

Report opracowany przez Fundację
Instytut Rozwoju Osobistego Inwest

Agnieszka Borowiecka
członek zarządu

Częstochowa, 2022

Lokalna Grupa Działania
„Ziemia Przemyska”

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania.

1. Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Ziemia Przemyska” została opracowana w sposób oddolny, z udziałem społeczności lokalnej reprezentującej różne sektory życia społecznego (gospodarczy, publiczny, społeczny). W wyniku prac nad dokumentem strategicznym ustalono cztery główne kierunki działania, tj. (1) poprawa estetyki wiejskiej, (2) rozwój przedsiębiorczości wiejskiej poprzez lepsze wykorzystanie lokalnego potencjału, (3) ochrona i wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru, (4) wzmocnienie kapitału ludzkiego. Analiza zgromadzonego materiału na rzecz opracowania raportu ewaluacyjnego wskazuje, że zrealizowane operacje istotnie wpływają na zdiagnozowane problemy lokalne, a tym samym odpowiadają na postawione cele. Wykorzystane do monitoringu postępu realizacji strategii wskaźniki wskazują jednoznacznie, że poziom realizacji LSR tak w ujęciu finansowym jak i produktowym jest na zaawansowanym poziomie.
2. W LSR zdefiniowano grupy defaworyzowanej na obszarze działania LGD „Ziemia Przemyska” jako osoby bezrobotne, nieaktywne zawodowo. Wsparcie dla grup defaworyzowanych zostało przewidziane tak na poziomie wskaźników realizacji wybranych operacji, jak i kryteriów wyboru wniosków do dofinansowania.
3. Bezrobocie w regionie, jak i całym województwie pozostaje wciąż dużym wyzwaniem i trudnością. W tym kontekście wydaje się, że aktywizacja przedsiębiorczości, jak i ogólna inwestycja w rozwój regionu są działaniami adekwatnymi, mogącymi wpływać na zwiększenie możliwości osób bezrobotnych – czyli członków grupy defaworyzowanej.
4. Badane wskaźniki, które mają na celu zweryfikować zmiany w regionie i pośrednio świadczyć o realizacji celów na przestrzeni ostatnich lat prezentują oczekiwaną, wzrostową tendencję. Zwraca tutaj uwagę, przede wszystkim, wzrost dochodów gmin w analizowanych latach, jak również wzrost wydatków gmin na mieszkańców. Niezwykle istotną i ważną odnotowania kwestią jest fakt, że gminy badanej LGD w analizowanych latach zanotowały wzrost ilości podmiotów gospodarki narodowej. Odnotowano również wzrost zatrudnienia w regionie – także wśród kobiet. Tendencja ta wiąże się jednocześnie z malejącą ilością osób zarejestrowanych jako bezrobotne. Wskaźniki te są o tyle istotne, że są bezpośrednio związane z drugim celem założonym w LSR, mówiącym o potrzebie aktywizacji przedsiębiorczości i wzroście zatrudnienia.
5. Poziom realizacji poszczególnych celów jest zadowalający. Cele główne wspierane przez szczegółowo zaplanowane przedsięwzięcia zmierzają w stronę finalizacji. Zwiększyła się atrakcyjność turystyczna mierzona poprzez ilość oddanych do użytku i wyremontowanych obiektów, liczbę osób korzystających z infrastruktury, a także osób uczestniczących w imprezach promujących badany obszar LGD. Co

ważne, zmiany te nie tylko widoczne są na poziomie statystyk w realizacji celów, lecz także dostrzegane są przez mieszkańców. Dali oni temu wyraz w ankiecie, gdzie ponad połowa (ze 109 ankietowanych) potwierdziła pozytywny trend w zakresie zwiększenia się ruchu turystycznego w regionie.

6. Również cele związane z przedsiębiorczością i aktywizacją mieszkańców w tym zakresie przebiegają w adekwatny sposób. W obecnym momencie w większości przypadków wskaźniki poszczególnych, planowanych przedsięwzięć z tego zakresu są w trakcie finalizacji, co świadczy o efektywności działań w zakresie dysponowania przeznaczonymi na ten cel środkami. Na terenie gminy powstały nowe miejsca pracy, jak również spadła ilość zarejestrowanych osób bezrobotnych. Na terenie gmin LGD powstały zakłady pracy, głównie w sektorze usług. Również osoby ankietowane, pytane o ich spostrzeżenie zmian na przestrzeni lat, w znaczącej większości (ponad 70%) potwierdzają powstanie nowych miejsc pracy oraz ogólnej poprawy sytuacji na rynku pracy. Oczywiście, trend związany ze spadkiem bezrobocia i wzrostem możliwości zatrudnienia jest dostrzegalny w całej Polsce, co jednak nie zmienia faktu, że badana LGD efektywnie wykorzystuje tę koniunkturę.
7. Największym zainteresowaniem cieszyły się nabory w zakresie dofinansowania przedsiębiorczości. Zebrane informacje i wypowiedzi wskazują, że przedsiębiorczość jest ważnym obszarem dla mieszkańców badanej LGD. Ilość chętnych w pozyskaniu środków finansowych, przekraczała ilość możliwych wniosków, które mogły otrzymać dofinansowanie w ramach przeznaczonego na ten cel budżetu w kolejnych naborach. W kolejnym okresie programowania wspieranie przedsiębiorczości jest potrzebne, a działania mikroprzedsiębiorców i małych firm są kluczem do aktywizacji mieszkańców. Kontynuacja podjętej strategii jest więc zasadna z tej perspektywy.
8. Wskaźniki realizacji celów i przedsięwzięć związanych z pobudzeniem aktywności społecznej również zmierzają w kierunku efektywnej ich finalizacji. Część przedsięwzięć nie zostało jeszcze zrealizowanych, ale są już w trakcie. Uczestnictwo organizacji pozarządowych jest wskazywane jako wartość dalszego wspierania w przyszłości. Organizacje te posiadają wiedzę, kompetencje i motywację do efektywnego korzystania z pozyskanych budżetów. Dzięki takim umiejętnościom i wiedzy na temat lokalnych potrzeb, mają znaczny wkład w aktywizację grup społecznych z danego regionu.
9. Interesująco rozwinęły się również projekty współpracy. Zrealizowane działanie o charakterze międzynarodowym stanowi o potencjale regionu do wykorzystywania podobnych możliwości i nawiązywaniu szerszych sieci współpracy w takiej formie. Wciąż toczą się jeszcze prace nad kolejnym projektem, który ma na celu również przybliżyć możliwość integracji i rozwoju kapitału ludzkiego.
10. W kontekście kolejnego okresu programowania, niezwykle obiecująco wyglądają informacje na temat wsparcia beneficjentów przez LGD. Wnioskodawcy w wysokim stopniu zaprezentowali w ankietach swoje zadowolenie i pozytywną opinię w zakresie pomocy ze strony biura. Te pozytywne wskazania odnoszą się do wszystkich etapów działania – zarówno informacji o możliwościach,

przygotowania wniosków, jak i ostatecznego ich rozliczenia. Ankietowani nie zgłaszali również znaczących zastrzeżeń odnośnie procedur przyjmowania wniosków, czy też kryteriów, jakimi kierowano się w kontekście przyznawania środków. Takie postrzeganie działań może się przekładać na wyrażoną w ankiecie chęć korzystania ze wsparcia LGD w przyszłości.

11. Wnioski wpływające do LGD charakteryzowały się dużą spójnością względem LSR. Był to jeden z głównych powodów, dla których realizacja projektów jest oceniana, jako efektywna. Drugim ważnym elementem jest również spostrzeżenie idące od pracowników LGD, że dostępnych środków do rozdysponowania było mniej niż wyniosło zapotrzebowanie.

2. Spis treści

1. STRESZCZENIE NAJWAŻNIEJSZYCH WYNIKÓW BADANIA.	1
2. SPIS TREŚCI	4
3. OPIS PRZEDMIOTU BADANIA UWZGLĘDNIAJĄCY CELE I ZAKRES EWALUACJI.	5
4. OPIS METODOLOGII WRAZ Z OPISEM SPOSOBU REALIZACJI BADANIA.	7
5. OPIS WYNIKÓW BADANIA WRAZ Z ICH INTERPRETACJĄ.	8
5.1. OCENA LSR	8
OGÓLNA PREZENTACJA OBSZARU	8
PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	10
ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	13
GRUPY DEFAWORYZOWANE	15
TURYSTYKA	18
OPIS CELÓW STRATEGII	19
5.2. REALIZACJA CELÓW STRATEGII	21
5.3. REALIZACJA PLANU DZIAŁANIA (BUDŻET)	40
5.4. PROJEKTY WSPÓŁPRACY	48
5.5. DZIAŁALNOŚĆ BIURA LGD	51
ROZDZIAŁ 6 ODPOWIEDZI NA PYTANIA BADAWCZE.	66
6.1. OCENA WPŁYWU NA GŁÓWNY CEL LSR	66
6.2. OCENA WPŁYWU NA KAPITAŁ SPOŁECZNY	67
6.3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	69
6.4. TURYSTYKA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	70
6.5. GRUPY DEFAWORYZOWANE	71
6.6. INNOWACYJNOŚĆ	72
6.7. PROJEKTY WSPÓŁPRACY	72
6.8. OCENA FUNKCJONOWANIA LGD	72
6.9. OCENA PROCESU WDRAŻANIA	73
6.10. WARTOŚĆ DODANA PODEJŚCIA LEADER	73
7. PODSUMOWANIE. WNIOSKI I REKOMENDACJE.	75
8. SPIS TABEL I WYKRESÓW.	77
9. ANEKSY TWORZONE W TOKU REALIZACJI BADANIA.	78

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

Raport jest efektem badania ewaluacyjnego przeprowadzonego Fundacją Instytut Rozwoju Osobistego. Przedmiotem badania była ewaluacja procesu wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność prowadzonego przez Lokalną Grupę Działania w okresie programowania Unii Europejskiej 2014-2020.

Fundacja Invest jest podmiotem, specjalizującym się między innymi w przygotowywaniu dokumentów ewaluacyjnych i strategicznych oraz w realizacji badań społecznych, który spełnia wymogi stawiane ewaluatorom zewnętrznym określone w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 10/1/2022 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Głównym celem badania ewaluacyjnego było zgromadzenie szerokiego zestawu danych, które pozwalają na wszechstronną ocenę całego procesu przygotowania i wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Kluczową kwestią jest tu z całą pewnością odpowiedź na pytanie czy oceniany dokument strategiczny trafnie diagnozował potrzeby mieszkańców obszaru LGD oraz jego potencjał rozwojowy. Na tej podstawie możliwe jest formułowanie wniosków na temat zakresu ewentualnego wpływu Lokalnej Grupy Działania na rozwój lokalnej społeczności.

Szczegółowe cele badania zostały sformułowane na podstawie wspomnianych powyżej Wytycznych wydanych w 2017 i zaktualizowanych w 2022 roku przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Skupiały się one w kilku obszarach tematycznych, w ramach których postawiono pytania badawcze.

Obszary badań oraz przypisane do nich pytania badawcze:

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
 - a. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane

- a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
- b. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- c. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
6. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
7. Projekty współpracy
 - a. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
 - b. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Ocena procesu wdrażania
 - a. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
 - b. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
 - c. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
 - d. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
10. Wartość dodana podejścia LEADER
 - a. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
 - b. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
 - c. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
 - d. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Szczegółowe obszary działań, które były poddawane ocenie:

1. Działalność biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa dla wnioskodawców (rzeczywistych i potencjalnych) oraz beneficjentów.
2. Realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, wymiana informacji z mieszkańcami obszaru oraz jakość podejmowanych działań komunikacyjnych.
3. Realizacja rzeczowo-finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju.
4. Funkcjonowanie organów LGD.
5. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej oraz włączenia społecznego (w szczególności wsparcie udzielone przedstawicielom grupy defaworyzowanej).
6. Działania LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki i dziedzictwa kulturowego.
7. Promowanie innowacyjności na obszarze objętym LSR.
8. Realizacja projektów współpracy.

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.

Badanie ewaluacyjne zostało przeprowadzone w pierwszej połowie 2022 roku. W jego ramach poddano analizie dwie grupy danych:

1. Dane zastane, w tym:
 - a. dane ze statystyk publicznych,
 - b. dane gromadzone przez Lokalną Grupę Działania w ramach monitoringu,
2. Dane wywołane, w tym:
 - b. dane zebrane za pomocą technik jakościowych,
 - c. dane zebrane za pomocą technik ilościowych.

Dane pochodzące ze statystyk publicznych dostarczyły wysoce obiektywnych informacji na temat zmian na obszarze LGD, które dokonały się w okresie realizacji ocenianej Strategii RLKS. Dane te dotyczyły między innymi zjawisk demograficznych, rynku pracy, lokalnej gospodarki oraz sytuacji społecznej. Wszystkie te dane zostały zaprezentowane w tabelach lub na wykresach. Szczegółowy wykaz ilustracji zawartych w raporcie, który umieszczony jest na jego końcu pozwala na szybkie zapoznanie się z zakresem poddanych analizie danych, które pochodziły z Głównego Urzędu Statystycznego.

Lokalne Grupy Działania gromadzą istotne dane na temat procesu wdrażania Strategii RLKS, które musiały być poddane analizie. Wśród tych danych należy wskazać w szczególności informacje o prowadzonych naborach, dane o postępie rzeczowo-finansowym, wskaźniki realizacji planu komunikacji oraz dane dotyczące doradztwa. Analiza tej kategorii danych zastanych pozwoliła na ocenę skuteczności działań prowadzonych przez LGD oraz wskazała, w których obszarach działalność LGD pokrywała się ze zmianami na obszarze objętym LSR sugerowanymi przez wyniki analizy danych pochodzących z GUS.

Badacze przeprowadzili również badania jakościowe. Obejmowały one wywiady z pracownikami LGD oraz wywiady z przedstawicielami jego organów – Zarządu i organu decyzyjnego (Rady). Rozmowy te odegrały istotną rolę w procesie powstawania raportu. Pozwoliły one na pogłębienie wiedzy na temat przebiegu procesu wdrażania LSR, rozpoznanie problemów pojawiających się w jego trakcie oraz sposobu reagowania na nie przez przedstawicieli Lokalnej Grupy Działania.

W ramach ewaluacji zewnętrznej zbierano także dane ilościowe. Przygotowano dwa kwestionariusze ankiety. Pierwszy z nich kierowany był do mieszkańców obszaru objętego Strategią RLKS, a drugi do beneficjentów wsparcia osób i przedstawicieli organizacji, które realizowały operacje w ramach jej wdrażania. Zastosowano technikę CAWI (*computer-assisted web interview*), co oznacza, że ankieta przeprowadzona została za pomocą platformy internetowej. Za dystrybucję linka do ankiety odpowiedzialni byli pracownicy Lokalnej Grupy Działania.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Ocena LSR

Ogólna prezentacja obszaru

Jak prezentuje LSR obszar działania LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA” usytuowany jest we wschodniej części województwa podkarpackiego i obejmuje swoim zasięgiem osiem gmin powiatu przemyskiego: Bircza, Fredropol, Krasiczyn, Medyka, Przemyśl, Orły, Stubno, Żurawica. Łączna powierzchnia wynosi 962 km², co zajmuje 5,39% terenu województwa podkarpackiego. W 2020 roku zamieszkiwało go 59 979 osób, co odpowiada 3,38% populacji Podkarpacia. W 2021 roku obszar zamieszkiwało 39 533 osób w wieku produkcyjnym, w tym 21 423 mężczyzn i 18 110 kobiet.

Rysunek 1 Mapa LGD "Ziemia Przemyska"

Źródło: Mapa obszaru LGD „Ziemia Przemyska” z Lokalnej Strategii Rozwoju

Obszar działania Lokalnej Grupy Działania „ZIEMIA PRZEMYSKA” jest obszarem spójnym przestrzennie w kontekście geograficznym (każda para gmin pozostaje w bezpośrednim lub przynajmniej w dalszym sąsiedztwie, tworząc tym samym zwarty geograficznie obszar). Spójność terytorialna gmin wchodzących w skład LGD była głównym czynnikiem powstania stowarzyszenia, gdyż stworzyła możliwość kształtowania wspólnego i jednolitego obszaru. Przynależność wszystkich gmin do jednego powiatu przemyskiego umożliwia stały i efektywny rozwój. Jednym z ważnych czynników spójności terytorialnej obszaru jest przygraniczne położenie – cztery gminy (Fredropol, Medyka, Przemyśl i Stubno)

graniczą bezpośrednio z Ukrainą, co stwarza możliwości rozwoju i współpracy transgranicznej. Położenie gmin wchodzących w skład LGD w tym samym regionie fizyczno-geograficznym warunkuje też występowanie podobnych cech środowiska naturalnego, takich jak: ukształtowanie terenu, szata roślinna, świat zwierzęcy, warunki klimatyczne i glebowe.

Jak można zobaczyć w tabeli zamieszczonej poniżej, liczba mieszkańców w latach 2015-2020 gminy Bircza, Fredropol i Stubno charakteryzowała się tendencją spadkową, natomiast w gminach Krasiczyn, Medyka, Orły, Przemyśl oraz Żurawica tendencją wzrostową. Nie są to jednak bardzo znaczące różnice.

Tabela 1 Ludność w gminach bez miast na prawach powiatu i w miastach na prawach powiatu wg płci

Nazwa	gminy bez miast na prawach powiatu					
	miejsce zamieszkania					
	stan na 31 grudnia					
	ogółem					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
PODKARPACKIE	1 784 450	1 783 920	1 783 681	1 782 642	1 777 231	1 772 508
Bircza (2)	6 715	6 672	6 656	6 605	6 539	6 470
Fredropol (2)	5 546	5 572	5 565	5 549	5 497	5 393
Krasiczyn (2)	5 146	5 131	5 135	5 193	5 144	5 172
Medyka (2)	6 539	6 549	6 554	6 535	6 542	6 559
Orły (2)	8 860	8 867	8 879	8 872	8 894	8 873
Przemyśl (2)	10 417	10 541	10 571	10 640	10 650	10 709
Stubno (2)	3 942	3 936	3 915	3 903	3 864	3 863
Żurawica (2)	12 920	12 872	12 964	13 003	12 968	12 940

Źródło: BDL

Analiza zebranych danych wskazuje na wzrost dochodów wszystkich gmin objętych Lokalną Strategią Rozwoju. Warto zauważyć, że we wszystkich przypadkach skala tego wzrostu jest imponująca. Niewielkie różnice w skali wzrostu pomiędzy gminami świadczą o tym, że obszar LGD rozwija się równomiernie, w sposób zrównoważony.

Tabela 2 Dochody na 1 mieszkańca

Nazwa	gminy bez miast na prawach powiatu					
	ogółem					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
PODKARPACKIE	3 706,54	4 148,84	4 652,64	5 126,55	5 647,90	6 077,84
Bircza (2)	4 349,96	5 092,81	5 375,13	5 026,05	6 022,16	7 458,61
Fredropol (2)	4 053,88	4 374,84	4 392,97	4 674,65	6 064,14	6 786,27
Krasiczyn (2)	3 861,33	4 240,91	4 712,82	4 908,65	5 245,73	5 743,38
Medyka (2)	3 916,39	4 699,74	4 296,52	4 857,81	5 189,32	5 954,92

Orły (2)	3 896,31	4 427,14	4 630,56	4 966,75	5 682,95	5 879,59
Przemyśl (2)	3 509,04	3 839,62	4 232,63	4 716,28	5 292,95	5 930,43
Stubno (2)	4 394,07	4 994,67	4 906,82	5 793,44	6 375,69	6 443,10
Żurawica (2)	3 517,07	4 249,48	4 373,97	4 518,65	5 254,97	5 527,46

Źródło: BDL

Ważnym aspektem rozwoju lokalnego są również wydatki gminy na 1 mieszkańca w złotych. Na załączonej tabeli można dostrzec wzrost wydatków w latach 2016-2021.

Tabela 3 Wydatki na 1 mieszkańca

Nazwa	gminy bez miast na prawach powiatu					
	ogółem					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
PODKARPACKIE	3 606,16	4 211,43	4 861,07	5 157,51	5 413,04	5 701,98
Bircza (2)	4 126,13	4 848,60	5 189,78	4 963,21	5 848,22	5 628,19
Fredropol (2)	4 019,69	4 247,51	4 324,10	4 454,44	5 093,97	5 912,11
Krasiczyn (2)	3 519,57	4 038,69	4 201,22	4 726,27	4 883,80	5 641,96
Medyka (2)	4 021,76	4 720,96	4 758,97	4 523,22	5 079,94	6 057,51
Orły (2)	3 766,32	4 198,53	4 796,17	4 775,08	5 219,74	5 523,39
Przemyśl (2)	3 411,99	3 792,39	4 328,94	4 563,81	4 749,31	5 365,43
Stubno (2)	3 967,87	4 882,33	4 427,68	4 986,46	6 501,38	5 749,53
Żurawica (2)	3 455,18	3 896,43	4 376,54	4 423,87	5 064,43	5 605,45

Źródło: BDL

Przedsiębiorczość

W analizie danych dokonanej na potrzeby tworzenia LSR zauważono, że na obszarze działania LGD funkcjonowały firmy zarówno z sektora publicznego, jak i prywatnego, jednak występowała dominacja firm z sektora prywatnego. Zaobserwowano również wzrastającą tendencję w zakresie podmiotów wpisanych do rejestru, jak i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą oraz fakt sukcesywnego zwiększania się liczby fundacji i stowarzyszeń. Świadczyło to o rosnącej aktywności mieszkańców oraz skuteczności realizacji działań na rzecz obszarów wiejskich objętych LSR.

W diagnozie LSR wskazano, że dużym zagrożeniem dla firm działających w obszarze LGD mogła być ekspansja sieci handlowych na obszarze miast, wokół których funkcjonuje LGD. Grozić mogło to wypieraniem lokalnych przedsiębiorców, a co za tym idzie zanikaniem sektora małych firm handlowych. Analiza ekonomiczna sugerowała również efekt spowolnienia w postaci braku kapitału na rozwój i inwestowanie w nowe dziedziny czy przedsięwzięcia, niski poziom dostępności funduszy pomocowych dla właścicieli małych firm oraz brak wsparcia merytorycznego dla osób chętnych na tworzenie mikroprzedsiębiorstw. Dość dużym zagrożeniem dla lokalnych przedsiębiorstw w regionie mógł być też wzrost obciążeń fiskalnych wynikających z sytuacji budżetowej kraju – wpływające na kondycję finansową firm - skutkujące zmniejszeniem możliwości finansowania inwestycji, ograniczonymi możliwościami wykorzystania funduszy unijnych. Efektem nadmiernie restrykcyjnych przepisów i regulacji, zbyt skomplikowanych procedur oraz nakładania, zwłaszcza na małe i średnie firmy, zbyt

wysokich obciążeń i podatków na rzecz państwa mogło być wchodzenie do szarej strefy. Jak przedstawiono w analizie LSR obszary poszczególnych gmin są jednak odmienne pod kątem ukształtowania powierzchni, co determinuje rozwój specyficznych gałęzi produkcji. Należy podkreślić, że posiadany potencjał gospodarczy oraz uwarunkowania zewnętrzne stwarzają możliwości dla rozwoju obszaru.

W Lokalnej Strategii Rozwoju wskazano również na położenie gmin objętych działaniem Lokalnej Grupy Działania (duża liczba lasów i obszarów atrakcyjnych turystycznie) sugerując, że turystyka mogłaby być jednym z elementów rozwoju obszaru. Jednakże, największą szansą dla rozwoju regionu jest sektor produkcyjny. Działalność firm w tym obszarze może wpłynąć w bardzo dużej mierze na rozwój gospodarczy, ponieważ z jednej strony wpłynie na utworzenie miejsc pracy dla mieszkańców lokalnej społeczności, z drugiej zaś na wzrost dochodów gmin. Analizując rozwój obszaru LGD pod kątem gospodarczym można stwierdzić, że staje się on coraz bardziej atrakcyjny dla tworzenia i rozwoju działalności gospodarczych, a szanse w postaci możliwości pozyskiwania funduszy ze źródeł zewnętrznych stwarzają atrakcyjne możliwości rozwoju.

Analizując dane z GUS można dostrzec, że zwiększyła się liczb osób pracujących w większości gmin. Wyjątkiem jest gmina Stubno, gdzie zaobserwowano brak zmian oraz gminy Krasiczyn i Żurawica, gdzie zarejestrowano spadek osób pracujących w gminie. Można więc zauważyć zwiększenie się miejsc pracy na obszarze, co odpowiada tendencji wojewódzkiej.

Jeśli chodzi o aktywność zawodową kobiet to charakteryzuje się ona tendencją wzrostową we wszystkich gminach.

Tabela 4 Pracujący w gminach wg płci

Nazwa	ogółem		mężczyźni		kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
PODKARPACKIE	424 664	460 108	221 471	240 322	203 193	219 786
Bircza (2)	553	732	328	445	225	287
Fredropol (2)	281	359	87	148	194	211
Krasiczyn (2)	297	281	122	89	175	192
Medyka (2)	964	989	553	573	411	416
Orły (2)	683	757	372	428	311	329
Przemyśl (2)	833	907	346	416	487	491
Stubno (2)	221	221	87	75	134	146
Żurawica (2)	1 565	1 497	909	798	656	699

Źródło: BDL

Jak można zauważyć na poniższej tabeli, udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym we wszystkich gminach znacznie spadł. Tendencja ta charakteryzuje zarówno spadek osób bezrobotnych w grupie kobiet jak i mężczyzn, bez wyjątków.

Tabela 5 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Nazwa	ogółem		mężczyźni		kobiety	
	2016	2021	2016	2021	2016	2021
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
PODKARPACKIE	8,0	6,0	7,2	5,3	9,0	6,9
Bircza (2)	11,3	9,7	9,8	8,1	13,1	11,6
Fredropol (2)	9,8	8,0	9,0	6,7	10,8	9,5
Krasiczyn (2)	11,5	9,1	10,8	8,5	12,3	9,8
Medyka (2)	10,2	8,7	9,6	8,5	11,0	8,8
Orły (2)	7,8	6,7	7,4	5,7	8,2	8,0
Przemyśl (2)	8,2	7,0	7,1	6,3	9,4	7,9
Stubno (2)	10,8	8,7	10,8	7,5	10,7	10,2
Żurawica (2)	9,7	7,5	8,4	6,7	11,1	8,5

Źródło: BDL

W analizowanych latach 2016-2021, zwiększyła się liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym we wszystkich gminach. Świadczy to o rozwoju gospodarczym, ale także przedsiębiorczości mieszkańców. Niewątpliwie, w tym pozytywnym trendzie, udział ma LGD, który poprzez realizację założeń strategii realnie wpłynęła na sytuację gospodarczą na obszarze swojego działania.

Tabela 6 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności

Nazwa	podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
PODKARPACKIE	788	803	821	851	888	931
Bircza (2)	574	598	615	642	694	711
Fredropol (2)	406	404	423	471	538	620
Krasiczyn (2)	735	767	763	807	845	891
Medyka (2)	519	554	565	595	617	625
Orły (2)	540	554	604	632	658	712
Przemyśl (2)	771	764	799	837	875	923
Stubno (2)	506	506	541	567	577	587
Żurawica (2)	497	511	532	564	577	610

Źródło: BDL

W analizowanym obszarze, można zaobserwować także wzrost osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. ludności. Na uwagę zasługuje tutaj gmina Fredropol, w której na przestrzeni lat 2016-2021 liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców wzrosła o ponad 200 (202).

Tabela 7 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców

Nazwa	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
PODKARPACKIE	579	590	610	633	663	698
Bircza (2)	435	461	471	494	539	562
Fredropol (2)	282	286	306	346	408	484
Krasiczyn (2)	596	621	620	653	688	724
Medyka (2)	337	363	386	414	441	453
Orły (2)	405	416	449	473	496	545
Przemyśl (2)	607	606	645	672	716	761
Stubno (2)	351	352	387	409	425	430
Żurawica (2)	377	393	410	440	450	477

Źródło: BDL

Dane te wskazują wzrastającą tendencję w zakresie podmiotów wpisanych do rejestru, jak i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Fakt ten świadczy o rozwoju lokalnym w zakresie przedsiębiorczości oraz aktywności gospodarczej mieszkańców. Można więc uznać, że cele zapisane w LSR w zakresie przedsiębiorczości zostały zrealizowane, a realizacja konkretnych przedsięwzięć realnie przyczyniła się do poprawy jakości życia mieszkańców obszaru LGD.

Organizacje pozarządowe

Według analizy zawartej w LSR społeczność lokalna ze wszystkich partnerskich gmin chętnie i licznie uczestniczy w organizowanych przedsięwzięciach i imprezach okolicznościowych. Zaobserwowano wzmożoną aktywność mieszkańców wpływającą na rozwój inicjatyw integrujących lokalne środowiska poprzez organizację wspólnych dla całego obszaru LGD przedsięwzięć, szczególnie w zakresie kultury, edukacji i sportu. Duży wpływ na ten rozwój miały środki pozyskane przez te instytucje w ramach PROW 2007-2013, dzięki którym zrealizowano wiele przedsięwzięć związanych z krzewieniem lokalnej kultury i historii.

Struktura Członków LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA” dzieli się na trzy sektory: społeczny, gospodarczy i publiczny. Najliczniej w Lokalnej Grupie Działania „ZIEMIA PRZEMYSKA” reprezentowany jest sektor społeczny, co w dużej mierze wynika z aktywnego działania LGD w okresie programowania 2007-2013 na terenach gmin objętych LSR poprzez pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców. Liczba jednostek z tego sektora wchodzących w skład LGD wynosi 34. Reprezentują go przedstawiciele organizacji pozarządowych, ochotniczych straży pożarnych, fundacji, klubów sportowych oraz grup nieformalnych. Sektor społeczny w partnerstwie stanowi 46,57% wszystkich członków stowarzyszenia.

Organem decyzyjnym LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA” jest Rada, która zgodnie ze Regulaminem Rady składa się z 9 członków wybieranych przez Walne Zebranie Członków spośród członków stowarzyszenia. Dzieli się ona również na trzy sektory z czego najliczniejszym jest społeczny, a liczba jego członków wynosi 4, jest to 44,44% składu Rady.

Zaangażowanie społeczności lokalnej w budowanie Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA” było ważnym elementem uspołeczniania w ramach tworzenia dokumentu strategicznego LSR 2014-2020. Władze LGD, zgodnie z założeniami podejścia RLKS uznały, że społeczność lokalna powinna mieć możliwość włączenia się również w proces realizacji strategii, nie tylko w roli beneficjentów, ale również współdecydujących o kierunkach rozwoju, zmianach w dokumencie strategicznym oraz ocenie wdrażania i funkcjonowania LGD. W związku z tym wypracowano metodykę uspołeczniania LSR w różnych momentach jej wdrażania, w ramach której zagwarantowano udział wszystkich sektorów partnerstwa, w tym mieszkańców, a dzięki zastosowanym, zróżnicowanym metodom i technikom, możliwe było kilkustopniowe włączenie się społeczności lokalnej we wdrażanie LSR.

Proces partycypacji, czyli współuczestnictwa partnerów w tworzeniu LSR odbywał się zgodnie z zasadą RLKS - rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. Reguła ta zachowuje podstawowe założenia metody LEADER, takie jak:

- 1) oddolność (szeroki udział społeczności lokalnej w tworzeniu i realizacji strategii),
- 2) terytorialność (lokalna strategia rozwoju przygotowana dla danego, spójnego obszaru),
- 3) zintegrowanie (łączenie różnych dziedzin gospodarki, współpraca różnych grup interesu),
- 4) partnerstwo (lokalna grupa działania jako lokalne partnerstwo, w którym uczestniczą różne podmioty z sektora publicznego, społecznego i gospodarczego),
- 5) innowacyjność (w skali lokalnej),
- 6) decentralizacja zarządzania i finansowania,
- 7) sieciowanie i współpraca (wymiana doświadczeń i rozpowszechnianie dobrych praktyk).

Zgodnie z w/w założeniami w proces tworzenia LSR LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA” zostali włączeni mieszkańcy społeczności lokalnej, w tym przede wszystkim przedstawiciele trzech sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego.

LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA” przez cały okres wdrażania LSR 2014-2020 podejmowała działania mające na celu:

- podniesienie jakości realizowanych operacji i składanych wniosków,
- bieżącą analizę, identyfikację oraz motywowanie środowisk, które potencjalnie mogą być zainteresowane realizacją operacji z zakresu rozwoju lokalnego,
- aktywizację mieszkańców do włączenia się w szeroko rozumiany rozwój lokalny.

Powyższe działania realizowane były poprzez:

- bieżący monitoring i analizę osób, które składają wnioski, uczestniczą w doradztwie i/lub są zainteresowane wdrażaniem LSR – na podstawie prowadzonego monitoringu możliwe będzie rozpoznanie osób i grup, które nie włączają się we wdrażanie LSR i zaplanowanie podejmowania działań aktywizacyjnych,
- prowadzenie stałego doradztwa w biurze LGD ,

- prowadzenie szkoleń dla potencjalnych beneficjentów i spotkań informacyjnych na temat wdrażania LSR, naborów, wniosków oraz realizowanych operacji,
- organizowanie spotkań dla lokalnych liderów.
- stały kontakt ze wszystkimi sektorami partnerstwa i mieszkańcami poprzez spotkania bezpośrednie (przy okazji organizowanych wydarzeń, w biurze), możliwość kontaktu telefonicznego, mailowego w sprawach związanych z wdrażaniem LSR i realizowaniem operacji,
- organizowanie wydarzeń promocyjnych i informacyjnych dla mieszkańców całego obszaru LGD. Opracowany schemat postępowania umożliwi włączenie się społeczności lokalnej we wdrażanie LSR bez przeszkód i przy wykorzystaniu preferowanych przez nich form. Warto podkreślić, że proponowane metody i techniki mogą być stosowane w ramach bieżącej działalności LGD i dodatkowych działań.

Zgodnie z analizą przygotowaną na potrzeby tworzenia LSR najlepszym przykładem integracji, rozwoju i aktywności społeczeństwa są zinstytucjonalizowane formy współpracy mieszkańców. Swoboda zrzeszania się ma umożliwić obywatelom równe prawa czynnego uczestniczenia w życiu publicznym i wyrażania zróżnicowanych poglądów oraz realizacji indywidualnych zainteresowań, bez względu na przekonania. Organizacje i Stowarzyszenia społeczne działające na obszarze LGD stanowią bardzo ważny element życia kulturalnego i społecznego lokalnej społeczności. Zgodnie ze swoimi celami statutowymi prowadzą one bardzo różnorodną działalność na rzecz mieszkańców. Działalność ta obejmuje większość aspektów życia codziennego, w tym przede wszystkim: działalność na rzecz zachowania lokalnej historii i tradycji, szeroko rozumianą działalność charytatywną, działania na rzecz rozwoju kultury i sportu oraz wsparcie i pomoc w sytuacjach zagrożenia życia i zdrowia członków lokalnej społeczności.

Zauważono jednak dość niski odsetek organizacji ukierunkowanych na działania dla osób starszych, co w odniesieniu do trendów demograficznych zasygnalizowało potrzebę podejmowania działań w tej dziedzinie. Ponadto, niewiele kół gospodyń wiejskich ma charakter sformalizowany, co uniemożliwia im jednak korzystanie z różnego rodzaju form wsparcia, w tym dofinansowań. Bariery przed formalizacją grupy są przede wszystkim przepisy prawne (konieczność prowadzenia księgowości, sprawozdań, rozliczeń) oraz brak w swoim gronie osób posiadających wiedzę i doświadczenie w tym zakresie. Członkowie tych nieformalnych grup to przede wszystkim osoby starsze czy gospodynie domowe. W strategii Rozwoju Lokalnego przedstawiono jako bardzo ważną kwestię pomoc tym organizacjom w kwestii prawnej oraz umożliwienie im rejestracji swoich działalności, a co za tym idzie – rozszerzenia zakresu działania i promocji regionu.

Grupy defaworyzowane

Stan i struktura ludności pod względem wieku jest kluczowym czynnikiem decydującym o wielu kwestiach związanych m.in. z zasilaniem budżetu gmin i powiatów w podatki, kosztami edukacji czy wsparciem dla osób starszych. Zaobserwowana w LSR struktura ludności obszaru LGD (podobnie jak całej Polski) jest pod wieloma względami niekorzystna.

Zauważone zmiany demograficzne skutkują coraz mniejszą grupą pracujących, którzy muszą ponosić koszty utrzymania rosnącej grupy niepracujących. Analiza wykonana na potrzeby tworzenia LSR sugerowała, że zjawisko to powinno się jeszcze pogłębiać w latach 2015-2020. Mała liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (dzieci i młodzieży) będzie wpływała

w najbliższym czasie na zmniejszone zapotrzebowanie na usługi edukacyjne, a później na mniejszą liczbę osób w wieku produkcyjnym. Jak potwierdziła analiza danych wykonana na potrzeby ewaluacji, liczba osób w wieku przedprodukcyjnych charakteryzuje się tendencją malejącą, wyjątkiem jest gmina Przemyśl, gdzie zaobserwowano niewielki przyrost.

Tabela 8 Ludność w wieku przedprodukcyjnym (14 lat i mniej) wg płci

Nazwa	w wieku przedprodukcyjnym - 14 lat i mniej					
	ogółem		mężczyźni		kobiety	
	2016	2021	2016	2021	2016	2021
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
PODKARPACKIE	321 261	318 392	164 751	163 307	156 510	155 085
Bircza (2)	990	896	502	475	488	421
Fredropol (2)	861	789	425	369	436	420
Krasiczyn (2)	828	774	442	412	386	362
Medyka (2)	1 042	975	540	523	502	452
Orły (2)	1 478	1 429	751	737	727	692
Przemyśl (2)	1 516	1 530	819	803	697	727
Stubno (2)	609	541	295	265	314	276
Żurawica (2)	1 904	1 862	961	913	943	949

Źródło: BDL

Kolejne roczniki w wieku przedprodukcyjnym, które będą podejmowały pracę zawodową są zdecydowanie mniej liczne. Starzenie się społeczeństwa jest to zjawisko charakterystyczne dla całej Polski, którego długotrwałe konsekwencje będą miały bardzo duży wpływ na jakość i ilość kapitału ludzkiego warunkującego rozwój także LGD w perspektywie najbliższych 25 lat. Tendencję spadkową osób w wieku produkcyjnym przedstawia tabela poniżej.

Tabela 9 Ludność w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni

Nazwa	w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni					
	ogółem		mężczyźni		kobiety	
	2016	2021	2016	2021	2016	2021
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
PODKARPACKIE	1 407 282	1 346 503	747 006	717 434	660 276	629 069
Bircza (2)	4 565	4 295	2 543	2 390	2 022	1 905
Fredropol (2)	3 788	3 595	2 066	1 954	1 722	1 641
Krasiczyn (2)	3 479	3 432	1 863	1 825	1 616	1 607
Medyka (2)	4 495	4 343	2 432	2 351	2 063	1 992
Orły (2)	6 013	5 770	3 231	3 117	2 782	2 653
Przemyśl (2)	7 336	7 087	3 918	3 810	3 418	3 277
Stubno (2)	2 651	2 527	1 440	1 363	1 211	1 164
Żurawica (2)	8 738	8 484	4 727	4 613	4 011	3 871

Źródło: BDL

Swoje konsekwencje w tych latach będzie też miała wzrastająca liczba osób w wieku poprodukcyjnym – pojawia się największa fala osób przechodzących na emeryturę. Potwierdzenie tego można zaobserwować w tabeli poniżej.

Tabela 10 Ludność w wieku poprodukcyjnym wg płci

Nazwa	w wieku poprodukcyjnym					
	ogółem		mężczyźni		kobiety	
	2016	2021	2016	2021	2016	2021
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
PODKARPACKIE	399 113	445 799	130 160	152 370	268 953	293 429
Bircza (2)	1 117	1 227	364	428	753	799
Fredropol (2)	923	987	314	349	609	638
Krasiczyn (2)	824	1 001	262	333	562	668
Medyka (2)	1 012	1 194	300	407	712	787
Orły (2)	1 376	1 639	447	573	929	1 066
Przemyśl (2)	1 689	2 060	544	695	1 145	1 365
Stubno (2)	676	747	221	258	455	489
Żurawica (2)	2 230	2 530	726	870	1 504	1 660

Źródło: BDL

Na opisaną niekorzystną tendencję demograficzną obszaru objętego działaniem LGD składa się również saldo migracji. W analizie wykonanej na rzecz tworzenia LSR w połowie gmin obszaru działania LGD saldo migracji jest ujemne. W latach 2016-2021 ta tendencja pogłębiła się i jedynie w Krasiczynie saldo migracji jest dodatnie (zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet). Co ciekawe, w gminie Przemyśl, saldo dodatnie, choć na niewielkim poziomie zostało utrzymane wśród kobiet, natomiast wśród mężczyzn saldo dodatnie zaobserwować można obok wspomnianego Krasiczyna, również w Żurawicy.

Tabela 11 Migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów

Nazwa	saldo migracji ogółem					
	ogółem		mężczyźni		kobiety	
	2016	2021	2016	2021	2016	2021
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
PODKARPACKIE	-1 639	-1 934	-552	-728	-1 087	-1 206
Bircza (2)	-41	-41	-25	-19	-16	-22
Fredropol (2)	-9	-23	3	-9	-12	-14
Krasiczyn (2)	-1	30	-11	16	10	14
Medyka (2)	8	-14	7	-1	1	-13
Orły (2)	-8	-16	-15	-13	7	-3
Przemyśl (2)	71	-23	40	-24	31	1
Stubno (2)	-15	-23	-11	-7	-4	-16
Żurawica (2)	-38	-8	-13	1	-25	-9

Źródło: BDL

Zaobserwowane zjawiska społeczne niosą za sobą poważne konsekwencje zarówno krótko, jak i długoterminowe.

Jednym z celów Lokalnej Strategii Rozwoju jest poprawa sytuacji grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy. Analiza przeprowadzona na obszarze działania LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA” pozwoliła na wskazanie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia LSR, są to: osoby bezrobotne oraz nieaktywne zawodowo.

Podczas okresu wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej charakteryzowała się tendencją spadkową. Taką tendencję można zauważyć zarówno w odniesieniu do województwa Podkarpackiego, jak i w gminach wchodzących w skład obszaru działania LGD.

Tabela 12 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej - ogółem

Nazwa	Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej					
	ogółem					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
PODKARPACKIE	207 715	188 601	165 771	148 319	131 598	115 279
Bircza (2)	1 774	1 685	1 622	1 477	1 289	1 223
Fredropol (2)	1 312	1 207	1 123	1 040	974	925
Krasiczyn (2)	827	782	709	629	511	416
Medyka (2)	785	777	751	693	593	546
Orły (2)	1 448	1 377	1 263	1 175	1 059	885
Przemysł (2)	1 554	1 493	1 461	1 261	1 091	736
Stubno (2)	522	429	476	403	334	263
Żurawica (2)	1 375	1 364	1 275	1 141	967	903

Źródło: BDL

Turystyka

Według analizy przeprowadzonej na rzecz tworzenia LSR korzystne położenie gmin objętych działaniem Lokalnej Grupy Działania (duża liczba lasów i obszarów atrakcyjnych turystycznie) wskazuje, że turystyka jest jednym z elementów rozwoju obszaru. Jednym z ważniejszych wniosków wynikających z analizy jest fakt, iż obszar, na którym działa LGD jest bogaty w zasoby naturalne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe, które są niedostatecznie wykorzystane, szczególnie turystycznie. Bezpośredni związek z tym zagadnieniem ma ciągle niewystarczająca promocja regionu na zewnątrz. Taki stan rzeczy pozwala traktować zagadnienia wspierania lokalnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej z wykorzystaniem zasobów naturalnych jako jednego z podstawowych działań LSR. Wykorzystanie tych potencjałów wymaga podejmowania działań związanych z wyposażeniem obszaru w niezbędną infrastrukturę. Poza inwestycjami potrzebna jest również zintegrowana i przemyślana promocja tego obszaru działania LGD.

Jak widać na tabeli poniżej, liczba turystycznych obiektów noclegowych wzrosła w gminach Bircza, Krasiczyn oraz Żurawica, utrzymuje stały poziom w gminach Fredropol, Krasiczyn, Medyka oraz Żurawica, a spadła w Birczy, Przemysłu oraz Stubnie.

Tabela 13 Turystyczne obiekty noclegowe w lipcu

Nazwa	ogółem					
	obiekty ogółem					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	[ob.]	[ob.]	[ob.]	[ob.]	[ob.]	[ob.]
PODKARPACKIE	582	582	642	652	609	601
Bircza (2)	1	1	1	1	1	0
Fredropol (2)	2	2	2	2	1	2
Krasiczyn (2)	4	4	4	5	5	4
Medyka (2)	1	1	1	1	1	1
Przemysł (2)	1	1	1	1	1	0
Stubno (2)	1	0	0	0	0	0
Żurawica (2)	1	1	1	1	1	1

Źródło: BDL

Opis celów strategii

W analizie SWOT wykonanej na potrzeby przygotowania LSR zostały zawarte wnioski, które wyniknęły bezpośrednio z diagnozy obszaru i stały się podstawą do opracowania celów strategicznych realizowanych przez LGD w ramach PROW 2014-2020. Przygotowana strategia bazować miała na przewyższeniu słabych stron i zagrożeń poprzez wykorzystanie silnych stron i szans. Realizacja przedsięwzięć zawartych w LSR koncentrowała się na:

- Wsparciu lokalnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej
- Zachowaniu lokalnego dziedzictwa historycznego i kulturowego
- Rozwoju przedsiębiorczości na obszarze wiejskim
- Ochronie i wykorzystaniu zasobów przyrodniczych i kulturowych regionu
- Kultywowaniu lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego
- Wzmacnianiu kapitału ludzkiego poprzez podnoszenie wiedzy, umiejętności i aktywności społeczności lokalnej

Pierwszym celem ogólnym była poprawa estetyki wiejskiej. W celu jego osiągnięcia wyszczególniono dwa cele szczegółowe: wsparcie lokalnego zaplecza turystycznego i rekreacyjnego oraz zachowanie lokalnej infrastruktury historycznej i kulturalnej. Miały one zostać spełnione poprzez różne przedsięwzięcia. Pierwszym z nich miał być rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i/lub rekreacyjnej, a jego grupą docelową mieli być mieszkańcy obszaru objętego LSR, organizacje pozarządowe, JST i jednostki podległe. Sposobem realizacji tego przedsięwzięcia miał być konkurs. Drugim miał być rozwój ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej, jego grupą docelową mieli być mieszkańcy obszaru objętego LSR, organizacje pozarządowe, JST i jednostki podległe. Sposobem realizacji tego przedsięwzięcia miał być konkurs. Trzecim miała być konserwacja i/lub restauracja obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub objętych ewidencją, jego grupą docelową mieli być mieszkańcy obszaru objętego LSR, organizacje pozarządowe, JST i jednostki podległe. Sposobem realizacji tego przedsięwzięcia miał być konkurs.

Drugim celem ogólnym był rozwój przedsiębiorczości wiejskiej poprzez lepsze wykorzystanie lokalnego potencjału. W celu osiągnięcia go wyszczególniono dwa cele szczegółowe: podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej ze szczególnym

uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych oraz podnoszenie kompetencji osób, które chcą podjąć lub rozwinąć działalność gospodarczą. Miały być osiągnięte poprzez zorganizowane przedsięwzięcia. Pierwszym z nich miało być wsparcie dla podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą, jego grupą docelową powinni być mieszkańcy obszaru objętego LSR w tym osoby z grup defaworyzowanych oraz inne podmioty. Sposobem realizacji tego przedsięwzięcia miał być konkurs. Drugim wsparcie do podmiotów rozwijających działalność gospodarczą ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych, jego grupą docelową miały być podmioty prowadzące działalność gospodarczą, a sposobem realizacji tego przedsięwzięcia miał być konkurs. Trzecim miała być organizacja szkoleń z zakresu rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej/szkoleń tematycznych, jego grupą docelową miały być podmioty lub osoby, które chcą podjąć lub rozwinąć działalność gospodarczą. Sposobem realizacji tego przedsięwzięcia miała być aktywizacja.

Trzecim celem ogólnym była ochrona i wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru. W celu jego osiągnięcia wyszczególniono dwa cele szczegółowe: promocja potencjału przyrodniczego i kulturowego oraz kultywowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego. Cele szczegółowe miały być osiągnięte poprzez zorganizowane przedsięwzięcia, takie jak opracowanie i wydanie materiałów informacyjno–promocyjnych dotyczących obszaru LGD dla mieszkańców obszaru objętego LSR, organizacji pozarządowych, JST i jednostek podległych. Kolejnym przedsięwzięciem była organizacja imprez/akcji promujących lokalną kulturę dla mieszkańców obszaru objętego LSR, organizacji pozarządowych, JST i jednostek podległych. Następnym przedsięwzięciem to organizacja warsztatów służących zachowaniu lokalnego dziedzictwa, którego grupą docelową mieli być mieszkańcy obszaru objętego LSR, w tym osoby z grup defaworyzowanych, organizacje pozarządowe, JST i jednostki podległe. Ostatnim przedsięwzięciem miało być wsparcie dla podmiotów kultywujących lokalne zwyczaje, tradycje i obrzędy dla lokalnych organizacji, stowarzyszeń, kół gospodyń wiejskich, OSP oraz zespołów folklorystycznych.

Czwartym celem ogólnym było wzmocnienie kapitału ludzkiego. Aby ułatwić jego spełnienie wyszczególniono cele szczegółowe takie jak: podniesienie kompetencji osób uczestniczących we wdrażaniu i realizacji oraz podniesienie poziomu wiedzy, umiejętności i aktywności mieszkańców obszaru objętego LSR. Miały być osiągnięte poprzez zorganizowanie wielu przedsięwzięć. Pierwszym z nich były szkolenia dla pracowników LGD realizowane poprzez wykorzystanie kosztów bieżących, drugim szkolenia dla członków organów również z kosztów bieżących. Następnym doradztwo indywidualne na rzecz potencjalnych beneficjentów realizowane z kosztów bieżących. Kolejnym organizacja spotkań konsultacyjno–informacyjnych dla mieszkańców obszaru objętego LSR, w tym osób z grup defaworyzowanych oraz potencjalnych beneficjentów. Następnym przedsięwzięciem była organizacja działań aktywizacyjnych, integracyjnych oraz rekreacyjnych dla mieszkańców obszaru objętego LSR, w tym osób z grup defaworyzowanych. Kolejne przedsięwzięcie to organizacja działań mających na celu wzrost wiedzy i nabycie nowych umiejętności, w szczególności w kontekście uwarunkowań rynku pracy, jego grupą docelową byli mieszkańcy obszaru objętego LSR, w tym osoby z grup defaworyzowanych, organizacje pozarządowe, JST i jej jednostki podległe. Jeszcze innym rodzajem przedsięwzięć były organizacja szkoleń/warsztatów w zakresie ochrony środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz organizacja regionalnych lub/i międzyregionalnych wyjazdów studyjnych służących promocji lokalnych zasobów i wymianie doświadczeń, których grupą docelową byli mieszkańcy obszaru objętego LSR, w tym osoby z grup defaworyzowanych, organizacje pozarządowe, JST i jej

jednostki oraz podmioty gospodarcze. Ostatnim przedsięwzięciem był organizacja wyjazdów studyjnych służących promocji lokalnych zasobów i międzynarodowej wymianie doświadczeń, którego grupą docelową byli mieszkańcy obszaru objętego LSR, w tym osoby z grup defaworyzowanych, organizacje pozarządowe, JST i jej jednostki oraz podmioty gospodarcze, a sposobem realizacji były projekty współpracy.

5.2. Realizacja celów strategii

Przedstawione powyżej cele zawarte w LSR na przestrzeni lat nie zmieniły się. Zmiany w dokumencie strategicznym dotyczyły głównie przenoszenia środków finansowych i aktualizacji wskaźników. Zmiany, jakie były dokonywane poza samym dokumentem strategicznym na przestrzeni okresu wdrażania LSR dotyczyły harmonogramu naborów wniosków o udzielenie wsparcia na wdrażanie operacji w ramach LSR, procedur wyboru i oceny operacji w ramach LSR, czy regulaminu organów decyzyjnych. Dodatkowo, zmieniane były również kryteria wyboru operacji wraz z procedurą ustalania lub zmiany kryteriów i warto podkreślić, że w tym zakresie zmiana dokonano tylko raz w całym analizowanym okresie. W poniższej tabeli znajduje się spis szczegółowych zmian.

Tabela 14 Zakres zmian w LSR

l.p.	Data wprowadzenia zmiany (dotyczy daty podjęcia uchwały Walnego Zebrania Członków lub Zarządu ws. aktualizacji/zmian)	Zakres zmian
1.	05.07.2016	Załącznik nr 1 LSR z załącznikami Załącznik nr 2 Harmonogram naborów wniosków o udzielenie wsparcia na wdrażanie operacji w ramach LSR. Załącznik nr 3 Procedury wyboru i oceny operacji w ramach LSR
2.	22.12.2016	Załącznik nr 1 LSR z załącznikami Załącznik nr 2 Harmonogram naborów wniosków o udzielenie wsparcia na wdrażanie operacji w ramach LSR. Załącznik nr 3 Procedury wyboru i oceny operacji w ramach LSR Załącznik nr 4 Regulamin organu decyzyjnego
3.	24.05.2017	Załącznik nr 1 LSR z załącznikami
4.	7.06.2017	Zmiana w § umowy nowe brzmienia
5.	27.04.2018	Załącznik nr 1 LSR z załącznikami

		Załącznik nr 3 Procedury wyboru i oceny operacji w ramach LSR Załącznik nr 4 Regulamin organu decyzyjnego Załącznik nr 5 Kryteria wyboru operacji wraz z procedurą ustalenia lub zmiany kryteriów Załącznik nr 6 Opisy stanowisk precyzujące podział obowiązków i zakres odpowiedzialności pracownika biura LGD
6.	31.01.2019	Wysokość środków finansowych na wsparcie na funkcjonowanie LGD
7.	26.08.2020	Zmiana przeliczania wysokości środków finansowych na wsparcie realizacji operacji w ramach LSR Kamienie milowe
8.	30.11.2020	Wysokość środków finansowych na wsparcie na funkcjonowanie LGD
9.	5.03.2021	Załącznik nr 1 LSR z załącznikami Załącznik nr 2 Harmonogram naborów wniosków o udzielenie wsparcia na wdrażanie operacji w ramach LSR. Załącznik nr 3 Procedury wyboru i oceny operacji w ramach LSR Załącznik nr 4 Regulamin organu decyzyjnego
10.	11.10.2021	Zmiana terminu realizacji LSR Zwiększenie wysokości środków na funkcjonowanie

Na podstawie informacji dotyczących wskaźników zauważyć można różny poziom ich zaawansowania i realizacji. W wielu obszarach udało się osiągnąć oczekiwany poziom realizacji, a nawet niejednokrotnie go przekroczyć. Z drugiej strony widać również przedsięwzięcia, które są w trakcie realizacji (wysoki odsetek podpisanych umów i dużo niższy wypłaconych środków) lub na których realizację LGD powinien poświęcić jeszcze czas (projekty współpracy).

W zakresie pierwszego celu ogólnego – poprawa estetyki wiejskiej – zarówno w zakresie celu szczegółowego 1 (wsparcie lokalnego zaplecza turystycznego i rekreacyjnego), jak i w zakresie celu szczegółowego 2 (zachowanie lokalnej infrastruktury historycznej i kulturalnej) wskaźniki realizacji przedsięwzięć w ramach tych celów przekraczają lub mogą przekroczyć wartości założone. Przedsięwzięcia realizowane w ramach tych celów miały charakter infrastrukturalny, a przekroczenie wartości docelowych wskaźników może świadczyć o gospodarności zarówno ze strony LGD jak i beneficjentów. W zakresie osiągnięcia wartości docelowych wskaźników rezultatu, są one adekwatne do postępu realizacji operacji

liczonego na podstawie wypłaconych środków i świadczą o dużym stopniu zaawansowania realizacji strategii.

Cel drugi, odnoszący się do zwiększania przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców w tym zakresie, został w dużej mierze osiągnięty. Powstały nowe mikroprzedsiębiorstwa, a możliwość podjęcia aktywności zawodowej wykorzystały również osoby z grupy defaworyzowanej. W tym aspekcie szczególnie ciekawe są wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego 2.2. Podnoszenie kompetencji osób, które chcą podjąć lub rozwinąć działalność gospodarczą, gdzie wartość osiągniętego wskaźnika dla grupy defaworyzowanej sięga 185% wartości zakładanej. W ramach celu szczegółowego 2.1. Podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych, wskaźniki nie są jeszcze osiągnięte. W przypadku operacji dotyczących tworzenia nowych przedsiębiorstw LGD musi ogłosić jeszcze nabór, aby uzyskać zakładaną wartość wskaźnika wypłaconych środków. W przypadku działań na rzecz rozwoju już istniejących firm, poziom osiągnięcia wskaźnika liczony na podstawie podpisanych umów nie budzi zastrzeżeń co do osiągnięcia wartości docelowej wskaźnika liczonego na podstawie wypłaconych środków.

Cel trzeci, Ochrona i wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru, został do tej pory zrealizowany w zadowalającym stopniu. Zarówno w ramach celu szczegółowego 3.1. jak i celu szczegółowego 3.2., wskaźniki w większości zostały już osiągnięte. Poziom osiągnięcia wskaźników rezultatu realizowanych operacji jest imponujący i sięga w jednym przypadku blisko 2500% - Liczba osób objętych działaniami promocyjnymi i informacyjnymi / w tym liczba osób z grup defaworyzowanych (1508,2%/2486,4%). Analizując ten cel ogólny, jedynie w przypadku przedsięwzięcia mającego na celu opracowanie i wydanie materiałów informacyjno - promocyjnych dotyczących obszaru LGD wskaźnik liczony na podstawie liczby podpisanych umów (75%) i płatności (50%) rodzi wątpliwość co do możliwości jego osiągnięcia powyżej $\frac{3}{4}$ planowanej wartości.

Cel czwarty, uświadamiający ważność aktywności społecznej, został do tej pory zrealizowany również w zadowalającym stopniu. Niektóre cele przekroczyły oczekiwany próg, szczególnie imponująco wygląda liczba osób zadowolonych z działań aktywizacyjno-integracyjnych / w tym liczba osób z grup defaworyzowanych (598,12 % /1157,50%). Kilka przedsięwzięć jednak nie zostało jeszcze zrealizowanych, co wpływa jednocześnie na mniejszy poziom osiągnięcia wartości docelowych wskaźników w celach szczegółowych (liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej). Wątpliwości budzi % osiągnięcia wskaźnika rezultatu Liczba osób, które podniosły poziom wiedzy i nabyły nowe umiejętności / w tym liczba osób z grup defaworyzowanych, gdzie wartość osiągnięta wynosi 33,70 % / 50 % przy 100% realizacji wartości wskaźnika produktu. Taki stan rzeczy sugeruje, że wartości docelowe wskaźnika rezultatu nie zostaną osiągnięte.

Dodatkowo w postępie rzeczowym zamieszczono także wskaźniki dotyczące kosztów bieżących i aktywizacji. Analiza wskaźników jednoznacznie pokazuje zaawansowany stopień realizacji strategii i tym samym znaczną pracę wykonaną przez biuro LGD, w tym w zakresie promocyjnym, szkoleniowym i eventowym.

Tabela 15 Cele i przedsięwzięcia w ich obszarze

Część 2 Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR														
Cel ogólny	Cel szczegółowy	Wskaźniki rezultatu	Kod wskaźnika (dotyczy EFRROW)	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Realizacja (%)	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Kod wskaźnika (dotyczy EFRROW)	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
													U	P
Poprawa estetyki wiejskiej	Wsparcie lokalnego zaplecza turystycznego i rekreacyjnego	Liczba osób korzystających z nowo wybudowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i historycznej	-	osoba	0	1300	95,38%	Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i/lub rekreacyjnej	Liczba obiektów objętych wsparciem	2.4; 2.5	sztuka	21	104,76 %	95,24 %
		Wzrost liczby osób korzystających z rozwiniętych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i historycznej 0 13 %	-	procent	0	13	115,38%							

	Zachowanie lokalnej infrastruktury historycznej i kulturalnej	Liczba osób korzystających z nowo wybudowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i historycznej	-	osoba	0	1300	80%	Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej	Liczba obiektów objętych wsparciem	-	sztuka	19	126,32 %	57,89 %
		Wzrost liczby osób korzystających z rozwiniętych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej i historycznej 0 13 %	-	procent	0	13	107,69%	Konserwacja i/lub restauracja obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub objętych ewidencją	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim i restauratorskim	2.9	sztuka	9	100,00 %	88,89 %
Rozwój przedsiębiorczości wiejskiej poprzez lepsze wykorzystanie lokalnego potencjału	Podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych	Liczba utworzonych miejsc pracy	1.3	miejsca pracy	0	43	46,51%	Wsparcie dla podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	1.1	sztuka	32	65,63 %	59,38 %
		Liczba utrzymanych miejsc pracy	1.4	miejsca pracy	0	11	81,82%	Wsparcie dla podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą ze szczególnym uwzględnieniem	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	1.2	sztuka	11	90,91 %	23,81 %

								m rozwiązań innowacyjnych						
	Podnoszenie kompetencji osób, które chcą podjąć lub rozwinąć działalność gospodarczą.	Liczba przeszkolonych osób/ w tym liczba osób z grup defaworyzowanych	2.2	osoba	0/0	40/20	62,5%/45%	Organizacja szkoleń z zakresu rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej/szkoleń tematycznych	Liczba zorganizowanych szkoleń	2.1	sztuka	2	100,00 %	100,00 %
		Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań/ w tym liczba osób z grup defaworyzowanych	2.3	osoba	0/0	32/8	78,12%/125 %							
Ochrona i wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru	Promocja potencjału przyrodniczego i kulturowego	Liczba osób objętych działaniami promocyjnymi i informacyjnymi / w tym liczba osób z grup defaworyzowanych	-	osoba	0	1000/250	1508,2%/2486,4%	Opracowanie i wydanie materiałów informacyjno-promocyjnych dotyczących obszaru LGD	Liczba wydanych opracowań	-	sztuka	12	75,00 %	50,00 %
								Organizacja imprez/akcji promujących lokalną kulturę	Liczba zorganizowanych imprez/akcji	2.12	sztuka	24	100,00 %	100,00 %

	Kultywowanie lokalnego dziedzictwa i kulturowego i historycznego	Liczba osób uczestniczących w warsztatach / w tym liczba osób z grup defaworyzowanych	-	osoba	0	300/75	194% / 417,33%	Organizacja warsztatów służących zachowaniu lokalnego dziedzictwa	Liczba zorganizowanych warsztatów	-	sztuka	27	88,89%	88,89%
		Liczba osób deklarujących wzrost poziomu wiedzy z zakresu lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego w tym liczba osób z grup defaworyzowanych	-	osoba	0	200/50	287,5% / 620%			-	sztuka	8	100,00%	100,00%
		Liczba organizacji, które otrzymały wsparcie	2.11	sztuka	0	10	140,00%			-	sztuka	10	100,00%	100,00%
Wzmocnienie kapitału	Podniesienie kompetencji osób	Liczba szkoleń, w których uczestniczyli pracownicy biura	2.1	sztuka	0	20	105,00%	Szkolenie dla pracowników LGD	Liczba osobodni szkoleń	4.1	osobodzień	80	115,00%	115,00%

uczestniczących we wdrażaniu i realizacji LSR	Liczba szkoleń, w których uczestniczyli członkowie organów LGD	2.1	sztuka	0	16	81,25%	Szkolenie dla członków LGD	Liczba osobodni szkoleń	4.1	osobodzień	200	105,50%	105,50%
	Liczba osób lub podmiotów, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD / w tym liczba osób z grup defaworyzowanych	-	osoba / podmiot	0	40/10	132,5%/150%	Doradztwo indywidualne na rzecz potencjalnych Beneficjentów	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	4.2	podmiot	400	107,25%	107,25%
	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych / w tym liczba osób z grup defaworyzowanych	-	osoba	0	220/50	124% / 74%	Organizacja spotkań konsultacyjnych - informacyjnych	Liczba spotkań	4.3	sztuka	12	116,67%	116,67%

		Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD/ w tym liczba osób z grupy defaworyzowanej	2.3	osoba	0	176/44	103,98 % / 59,09 %							
Podniesienie poziomu wiedzy, umiejętności i aktywności mieszkańców obszaru objętego LSR		Liczba osób uczestniczących w działaniach aktywizacyjno-integracyjnych / w tym liczba osób z grup defaworyzowanych	-	osoba	0	200/50	519 % / 1066%	Organizacja działań aktywizacyjnych, integracyjnych oraz rekreacyjnych	Liczba zorganizowanych działań	-	sztuka	24	87,50 %	87,50 %
		Liczba osób zadowolonych z działań aktywizacyjno-integracyjnych / w tym liczba osób z grup defaworyzowanych	-	osoba	0	160/40	648,75 % / 1332,50%							
		Liczba osób uczestniczących w działaniach edukacyjno-szkoleniowych / w tym liczba osób z grup	2.2	osoba	0	144/36	160,42% / 338,89 %	Organizacja działań mających na celu wzrost wiedzy i nabycie nowych	Liczba zorganizowanych działań	-	sztuka	14	92,86 %	92,86 %

		defaworyzowanych					umiejętności, w szczególności w kontekście uwarunkowań rynku pracy							
		Liczba osób, które podniosły poziom wiedzy i nabyły nowe umiejętności / w tym liczba osób z grup defaworyzowanych	-	osoba	0	90/22	34,44 % / 50 %	Organizacja szkoleń/warsztatów w zakresie ochrony środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu	Liczba zorganizowanych szkoleń/warsztatów	-	sztuka	1	100,00 %	100,00 %
		Liczba osób uczestniczących w wyjazdach studyjnych / w tym osób z grup defaworyzowanych	-	osoba	0	80/20	173,75 % / 125,00 %	Organizacja regionalnych lub/i międzyregionalnych wyjazdów studyjnych służących promocji lokalnych zasobów i wymianie doświadczeń	Liczba zorganizowanych wyjazdów	-	sztuka	5	100,00 %	100,00 %
		Liczba osób oceniających wyjazd jako adekwatny do oczekiwań / w tym liczba osób z grup defaworyzowanych	-	osoba	0	64/16	217,18 % / 156,25 %							

		Liczba LGD/RLGD uczestniczących w projektach współpracy	-	LGD/R LGD	0	6	66,67%	Organizacja wyjazdów studyjnych służących promocji lokalnych zasobów i międzynarodowej oraz krajowej wymianie doświadczeń	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	3.2, 3.3	sztuka	2	50,00 %	50,00 %
Koszty Bieżące i Aktywizacja (Realizacja Planu Komunikacji)								Wydarzenia promocyjne/imprezy masowe	Liczba przeprowadzonych wydarzeń promocyjnych	2.12	sztuka	26	92,31 %	92,31 %
								Szkolenia dla potencjalnych beneficjentów	Liczba przeprowadzonych szkoleń	2.1	sztuka	14	142,86 %	142,86 %
								Funkcjonowanie strony internetowej	Liczba wejść na stronę	4.5	wejścia	8400	1544,88 %	1544,88 %
								Działanie informacyjne biura LGD	Liczba informacji udzielonych telefonicznie lub osobiście	-	sztuka	1050	86,48 %	86,48 %
									Liczba informacji udzielonych mailowo	-	sztuka	600	477,12 %	477,12 %

				Liczba informacyjnych przesyłek pocztowych	-	sztuka	200	93,00 %	93,00 %
			Audycje informacyjne w radio i TV	Liczba audycji	-	sztuka	2	100,00 %	100,00 %
			Publikacje o charakterze informacyjnych (plakaty, ulotki, ogłoszenia itp.)	Liczba kompletów publikacji	-	sztuka	26	111,54 %	111,54 %
			Informacje publikacje prasowe	Liczba artykułów/ogłoszeń	-	sztuka	12	91,67 %	91,67 %
			Komunikacja z grupą defaworyzowaną	Liczba działań skierowanych do grup defaworyzowanych	-	sztuka	26	96,15 %	96,15 %

Historia naborów pokazuje, że składane wnioski wykazują coraz wyższą jakość, co przekłada się na liczbę wybieranych wniosków oraz podpisanych umów. Istotne w tym zakresie jest zaangażowanie wnioskodawców, którzy starają się współpracować z biurem LGD w celu, jak najlepszego przygotowania wniosków. Przedsiębiorcy natomiast korzystają też z zewnętrznych biur wspomagających w tworzeniu wniosków. Ważne jest, że same wnioski wpisują się w politykę rozwojową regionu, co dodatkowo pozwala im osiągnąć potrzebne kryteria.

Szczególnym zainteresowaniem cieszyła się możliwość wsparcia w zakresie rozwoju przedsiębiorstw. Zwiększenie środków w przyszłości, a także objęcie formą „zaliczkowania” planowanych przedsięwzięć mogłoby zwiększyć liczbę wniosków o dofinansowanie. Sporą część wniosków stanowiły również działania mające wzmocnić infrastrukturę, a także wesprzeć aktywność społeczności lokalnych i działalność kulturalną, co może długoterminowo wpłynąć na ilość i jakość nawiązywanych relacji w tych społecznościach.

Zwraca uwagę relatywnie wysoka ilość zgłaszanych protestów, w tym protestów uznanych. W 9 z 21 naborów pojawiły się protesty, a w 6 przypadkach zostały rozstrzygnięte na korzyść podmiotu/osoby zgłaszającej protest. Szczegóły związane z naborami można zobaczyć w poniższej tabeli.

To, że w kolejnych naborach, które ogłasza LGD jest spore zainteresowanie, a kwota wnioskowanych projektów jest większa niż przewidziane środki świadczy o tym, że cele, które LGD obrało do realizacji nadal są aktualne, a inwestycje potrzebne. Warto przy tym zauważyć, że LGD nie wprowadzało wielu zmian w LSR od momentu jej tworzenia. Oprócz technicznych zmian związanych głównie ze zmieniającą się legislacją i/lub zmianami związanymi z budżetem (np. przeliczanie złotych na euro), LGD konsekwentnie realizowało zapisy strategii od początku jej powstania. Po przeprowadzeniu pierwszych naborów wniosków LGD wychodząc naprzeciw potrzebom beneficjentów postanowiło zaktualizować LSR i przenieść środki finansowe na realizację przedsięwzięć, na które istnieje największe zapotrzebowanie. W związku z tym, w trakcie realizacji strategii np. zrezygnowano z finansowania imprez na rzecz przeniesienia całego budżetu na działania inwestycyjne, aby po realizacji strategii pozostało nie tylko wspomnienie po ciekawych wydarzeniach, ale również coś trwałego. Na taką decyzję złożył się też fakt, że w ramach działań aktywizacyjnych, LGD miał przewidziane środki właśnie na działania z zakresu organizacji imprez, czy publikacji promocyjnych. W ramach tych działań inwestycyjnych zmodernizowano, wybudowano i doposażono wiele obiektów, a ich standard znacząco się poprawił.

W ogólnym przeświadczeniu Zarządu i pracowników biura LGD możliwość otrzymania dofinansowania cieszyła się sporym zainteresowaniem. Cele LSR spełniły swoją funkcję i pozwoliły na wzrost wskaźników w różnych obszarach. Pojawia się jednak przekonanie, że możliwe do otrzymania środki, choć potrzebne i ważne, nie dają możliwości zaobserwowania skokowej zmiany w regionie. Z tego też powodu strategia będzie kontynuowana, aby w jak największym stopniu skorzystać z posiadanego potencjału.

Tabela 16 Wnioski dotyczące podejmowanych przedsięwzięć

Data naboru od... do...	Numer naboru	Przedsięwzięcie (w nawiasie wpisać K – konkurs, O – operacja własna, G – projekt grantowy)	Liczba złożonych wniosków	Liczba wybranych wniosków (dotyczy wszystkich wniosków, również wykraczających poza limit)	Liczba podpisanych umów (w przypadku grantów, proszę podać liczbę umów z grantobiorcami)	Protesty złożone (w przypadku grantów – odwołania)	Protesty / odwołania uwzględnione
30.01.2017-15.02.2017	1/2017	Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej lub/i rekreacyjnej (K)	17	14	7	2	1
30.01.2017-15.02.2017	2/2017	Budowa, przebudowa ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej (K)	10	8	2	1	1
30.01.2017-15.02.2017	3/2017	Konserwacja i/lub restauracja obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub objętych ewidencją (K)	6	4	3	0	0
4.07.2017 – 18.07.2017	4/2017	Wsparcie dla podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą (K)	20	19	7	2	1
4.07.2017 – 18.07.2017	5/2017	Wsparcie dla podmiotów rozwijających działalność gospodarczą ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych	15	14	4	0	0
28.06.2018 - 13.07.2018	6/2018	Wsparcie dla podmiotów kultywujących lokalne zwyczaje, tradycje i obrzędy	9	9	4	0	0

20.08.2018 – 4.09.2018	7/2018	Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej	10	10	7	0	0
27.03.2019 - 12.04.2019	1/2019	Wsparcie dla podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą	11	11	6	0	0
27.03.2019 - 12.04.2019	2/2019	Wsparcie dla podmiotów rozwijających działalność gospodarczą ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych	6	5	4	0	0
13.11.2019 - 28.11.2019	3/2019	Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i/lub rekreacyjnej	11	11	5	1	1
13.11.2019 - 28.11.2019	4/2019	Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury kulturalne	5	4	0	1	1
13.11.2019 - 28.11.2019	5/2019	Konserwacja i/lub restauracja obiektów wpisanych do rejestrów zabytków lub objętych ewidencją	2	2	1	0	0
13.11.2019 - 28.11.2019	6/2019	Wsparcie dla podmiotów kultywujących lokalne zwyczaje, tradycje i obrzędy	5	5	1	2	1
28.09.2020 r. 12.10.2020	1/2020	Wsparcie dla podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą	9	9	8	1	0
28.09.2020 r. 12.10.2020	2/2020	Wsparcie dla podmiotów rozwijających działalność	7	7	4	0	0

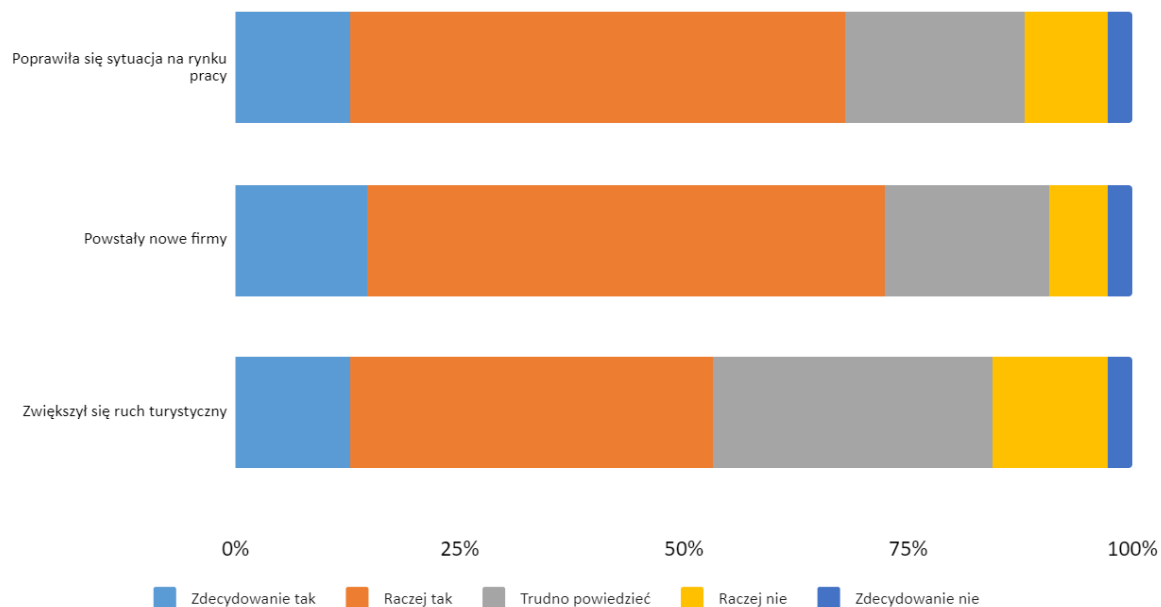
		gospodarczą ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych					
28.04.2021 - 12.05.2021	1/2021	Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej	12	12	6	3	0
28.04.2021 - 12.05.2021	2/2021	Konserwacja i/lub restauracja obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub objętych ewidencją	4	4	1	0	0
15.11.2021 r. 29.11.2021	3/2021	Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i/lub rekreacyjnej	7	7	0	0	0
15.11.2021 r. 29.11.2021	4/2021	Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej	11	11	0	0	0
15.11.2021 r. 29.11.2021	5/2021	Wsparcie dla podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą	17	17	0	1	0
15.11.2021 r. 29.11.2021	6/2021	Wsparcie dla podmiotów rozwijających działalność gospodarczą ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych	6	6	0	0	0

Ciekawą i ważną perspektywę przynoszą dane ilościowe dostarczone przez mieszkańców gmin badanej LGD.

Wśród 109 osób zapytanych o zmiany w gminie w ostatnich 5 latach, ponad połowa odpowiedziała twierdząco. Według badanych poprawiła się sytuacja na rynku pracy (około 65%), jak również dostrzegli oni powstanie nowych firm (ponad 70%). Ankietowani potwierdzają również zwiększenie ruchu turystycznego (ok. 55%), jednak w tym przypadku liczba osób wybierających odpowiedź „trudno powiedzieć” jest znacząca (ok.30%),

a przeczących twierdzeniu o wzroście ruchu turystycznego stosunkowo największa (ok.15%). Odpowiedzi świadczą o pozytywnym trendzie, dostrzeganym przez mieszkańców. Szczegóły w tabeli poniżej.

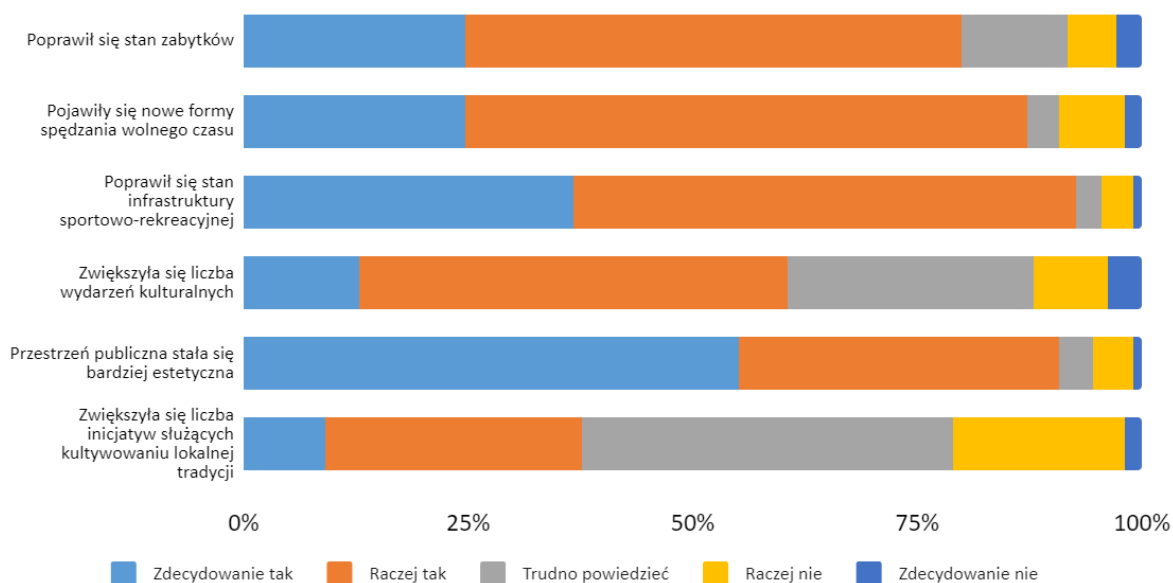
Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany? (N=109)

Wykres 1 Pytania ankietowe odnośnie zmian w gminie

Duży entuzjazm badanych (109 osób) przyniosło pytanie o zmiany w zakresie kultury i rekreacji. Ponad 80% badanych podkreśla poprawę stanu zabytków i infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Podobnie dobrze widziane są zmiany w zakresie estetyki przestrzeni publicznej dodatkowo pozwalającej na korzystanie z nowych form spędzania wolnego czasu. Przewagę pozytywnych odpowiedzi otrzymało również pytanie o zwiększającą się ilość wydarzeń kulturalnych (ok. 60%), jednak w tym zakresie około 30% badanych nie ma jednoznacznej opinii. Obszarem do rozwoju na podstawie ankiety jest zwiększenie liczby inicjatyw służących lokalnym społecznościom. Mniej niż 40% badanych dostrzega tę zmianę, a około 20% jej przeczy. Całościowo jednak zmiana w obszarze kultury i rekreacji jest wyraźna. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

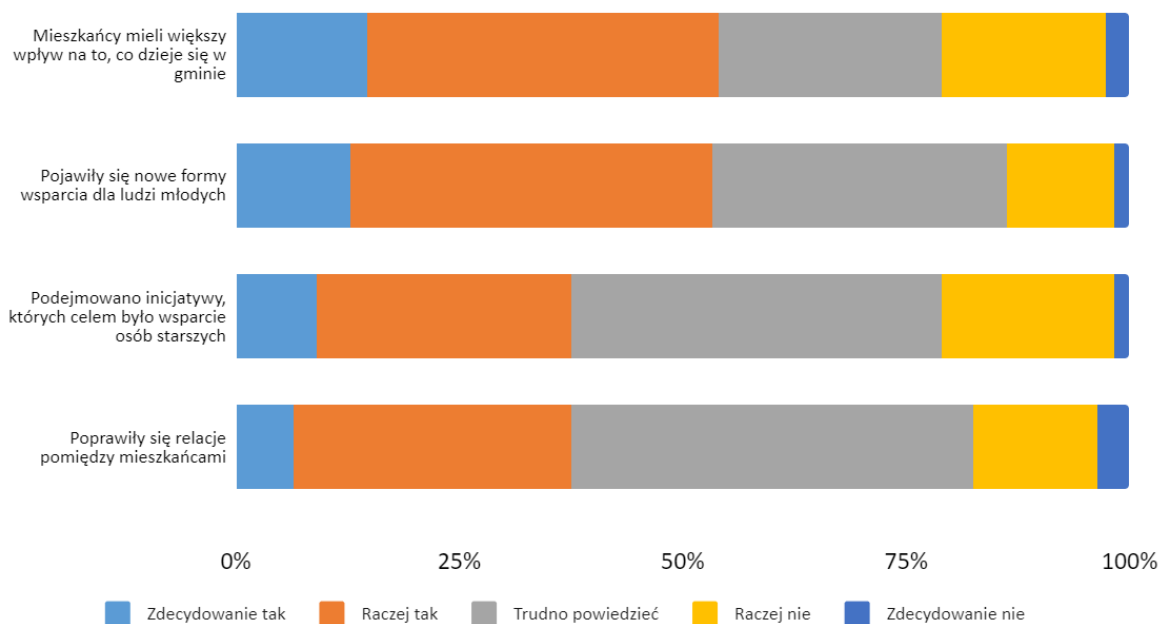
Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany? (N=109)

Wykres 2 Pytania ankietowe odnośnie zmian w gminie

Aktywizacja kapitału społecznego było kolejnym zagadnieniem, o które zapytano ankietowanych (109 osób). Wyniki wskazują na potrzebę dalszej pracy w tym obszarze. Mieszkańcy bardziej dostrzegają swój wpływ na to, co dzieje się w gminie, a także powstanie nowych form wsparcia dla młodych ludzi (ponad 50% twierdzących odpowiedzi). Natomiast mniej niż 40% podkreśla widzialność inicjatyw dla osób starszych, czy też poprawę relacji między mieszkańcami. Jest to jednak liczba większa niż w przypadku osób, które przecząco odpowiadają na zadane pytania. Pokazuje to jednak pozytywny trend w ocenie działań przez mieszkańców. Szczegóły w tabeli poniżej.

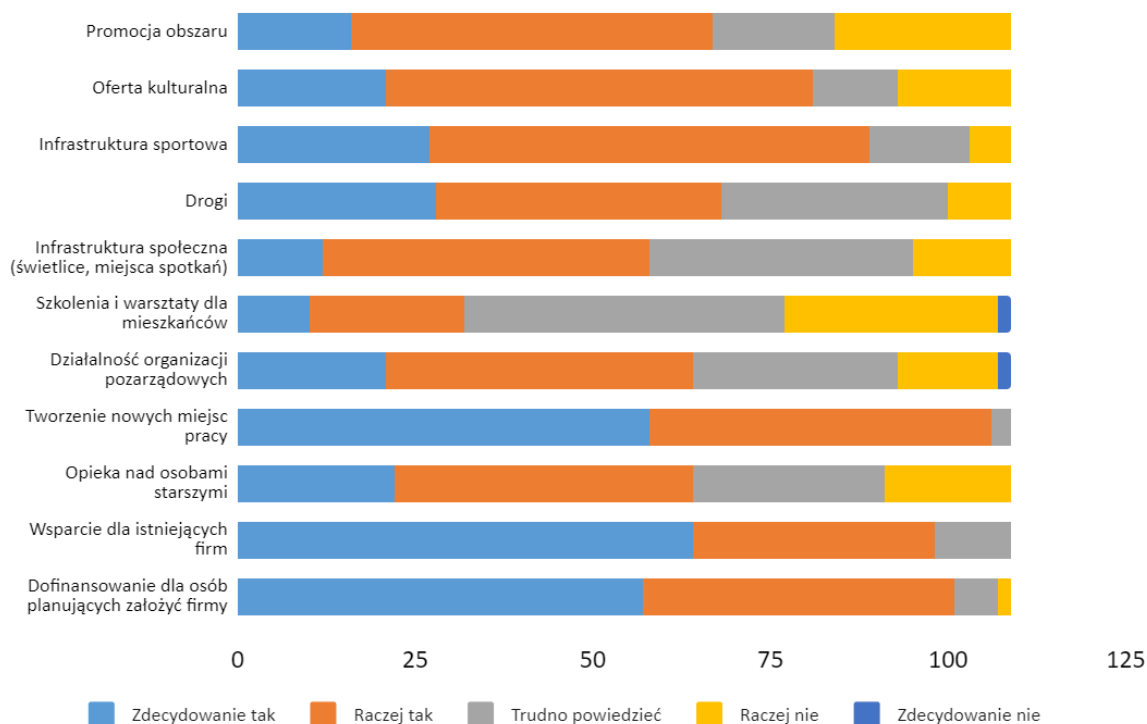
Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany? (N=109)

Wykres 3 Pytania ankietowe odnośnie zmian w gminie cd

Zapytani o obszary wymagające dalszego dofinansowania, badani (109 osób) zdecydowanie opowiadają się za tworzeniem nowych miejsc pracy, wsparciem dla firm oraz dofinansowaniem dla osób planujących założyć firmy. Na dalszych miejscach znalazła się potrzeba inwestycji w infrastrukturę sportową oraz ofertę kulturalną. Obszary te wskazało przynajmniej ¼ badanych. Na najmniejszą konieczność dofinansowania mieszkańcy wskazują warsztaty i szkolenia – ilość odpowiedzi twierdzących i przeczących jest porównywalna. Odpowiedzi ankietowanych wskazują, że potrzeba inwestycji w poprawę przedsiębiorczości w terenie jest wciąż wyraźna i oczekiwana. Więcej szczegółów znajduje się w tabeli poniżej.

Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania w Pana/i gminie? (N=109)

Wykres 4 Pytania ankietowe odnośnie obszarów wymagających dofinansowania

5.3. Realizacja planu działania (budżet)

Zaprezentowane w tabeli dane wskazują, że w dużej mierze realizacja celów zmierza w dobrym kierunku, choć poziom realizacji budżetu jest zróżnicowany. W przypadku wszystkich celów ogólnych poziom realizacji budżetu przekracza 50%. W przypadku celu ogólnego 2 jest to nawet ponad 60%, a poziom realizacji budżetu dla celu 3 wynosi 88,55%.

Najwięcej środków wypłacono już w zakresie wsparcia na rzecz ochrony i wykorzystania zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru (Cel ogólny 3). Na poziomie tak przyznanej jak i wypłaconej pomocy, poziom realizacji budżetu waha się od niespełna połowy (Organizacja warsztatów służących zachowaniu lokalnego dziedzictwa) do nawet ponad 100% (Wsparcie dla podmiotów kultywujących lokalne zwyczaje, tradycje i obrzędy, Organizacja imprez/akcji promujących lokalną kulturę).

W zakresie wzmocnienia regionu pod względem przedsiębiorczości (Cel ogólny 2) zrealizowany budżet przekracza nieznacznie 60%. Jednak warto zwrócić uwagę, że zdecydowana większość środków w tym zakresie jest już przyznana, oczekując na wypłatę i dalszą realizację. Dalsza inwestycja w ten cel wydaje się zasadna.

Sytuacja dotycząca celu ogólnego nr 1 i nr 4 jest podobna, a poziom realizacji budżetu przekracza nieco ponad 50%. Planowane środki na te cele zostały już w znacznej mierze przyznane. W przypadku celu 1, w jednym przypadku poziom przyznanych środków przekroczył 100%. W przypadku celu 4, sytuacja jest bardziej zróżnicowana. W przypadku

dwóch przedsięwzięć poziom przyznanych środków jest bardzo wysoki (w okolicach lub powyżej 100%), w przypadku 3 przedsięwzięć jest umiarkowany. Natomiast w przypadku wszystkich przedsięwzięć celu szczegółowego 4.1., wskaźniki opisujące przyznaną pomoc są niskie (0% w przypadku Doradztwo indywidualne na rzecz potencjalnych Beneficjentów). Szczegółowe dane dotyczące realizacji budżetu znajdują się w poniższej tabeli.

Tabela 17 Finansowa realizacja celów

Część 1		Finansowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR													
Cele ogólne				Cele szczegółowe				Przedsięwzięcia							
Nazwa	Budżet w LSR [EURO]	Realizacja budżetu [EURO]	Realizacja budżetu [%]	Nazwa	Budżet w LSR [EURO]	Realizacja budżetu [EURO]	Realizacja budżetu [%]	Nazwa	Program / fundusz	Budżet w LSR [EURO]	Pomoc przyznana Realizacja budżetu [EURO]	Realizacja budżetu [%]	Pomoc wypłacona Realizacja budżetu [EURO]	Realizacja budżetu [%]	
I. Poprawa estetyki wiejskiej	1 063 619,53 €	575 721,99 €	54,13%	1. Wsparcie lokalnego zaplecza turystycznego i rekreacyjnego	396 262,48 €	253 483,65 €	63,97%	Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i/lub rekreacyjnej	PRO W	396 262,48 €	283 232,22 €	71,48%	253 483,65 €	63,97%	
				2. Zachowanie lokalnej infrastruktury historycznej i kulturalnej	667 357,05 €	322 238,34 €	48,29%	Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej	PRO W	523 161,18 €	333 469,65 €	63,74%	214 124,71 €	40,93%	
				Konserwacja i/lub restauracja obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub				PRO W	144 195,87 €	131 661,60 €	91,31%	108 113,63 €	74,98%		

								objętych ewidencją						
II. Rozwój przedsiębiorczości wiejskiej poprzez lepsze wykorzystanie lokalnego potencjału	949 076,34 €	570 486,46 €	53,16%	1. Podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych	947 576,34 €	503 712,62 €	53,16%	Wsparcie dla podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą	PRO W	443 208,78 €	286 955,83 €	64,75%	265 194,43 €	59,84%
							Wsparcie dla podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań innowacyjnych	PRO W	504 367,56 €	394 622,77 €	78,24%	238 518,19 €	47,29%	
				2. Podnoszenie kompetencji i osób, które chcą podjąć lub rozwinąć działalność gospodarczą.	1 500,00 €	773,84 €	51,59%	Organizacja szkoleń z zakresu rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej/szkoleń tematycznych	PRO W	1 500,00 €	773,84 €	51,59%	773,84 €	51,59%
III. Ochrona i wykorzystanie				1. Promocja potencjału			76,51%	Opracowanie i wydanie	PRO W		8 858,72 €	59,06%	8 858,72 €	59,06%

e zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru	133 304,13 €	111 758,19 €	83,84%	przyrodniczego i kulturowego	25 000,00 €	19 127,77 €		materiałów informacyjno - promocyjnych dotyczących obszaru LGD		15 000,00 €					
								Organizacja imprez/akcji promujących lokalną kulturę	PRO W	10 000,00 €	10 269,05 €	102,69 %	10 269,05 €	102,69 %	
								Organizacja warsztatów służących zachowaniu lokalnego dziedzictwa	PRO W	25 000,00 €	11 326,54 €	45,31%	11 326,54 €	45,31%	
								Wsparcie dla podmiotów kultywujących lokalne zwyczaje, tradycje i obrzędy	PRO W	78 304,13 €	77 752,06 €	99,29 %	77 752,06 €	99,29 %	
									PRO W	5 000,00 €	3 551,82 €	71,04%	3 551,82 €	71,04%	
IV. Wzmocnienie kapitału ludzkiego	93 962,50 €	48 397,46 €	51,51%	1. Podniesienie kompetencji i osób uczestniczących we wdrażaniu i realizacji LSR	33 000,00 €	6 438,94 €	19,51%	Szkolenie dla pracowników LGD	PRO W	6 000,00 €	1 699,72 €	28,33%	1 699,72 €	28,33%	
								Szkolenie dla członków organów LGD	PRO W	15 000,00 €	4 303,37 €	28,69%	4 303,37 €	28,69%	
								Doradztwo indywidualne na rzecz potencjalnych Beneficjentów	PRO W	6 000,00 €	0,00 €	0,00%	0,00 €	0,00%	

							Organizacja spotkań konsultacyjno - informacyjnych	PRO W	6 000,00 €	435,85 €	7,26%	435,85 €	7,26%
							Organizacja działań aktywizacyjnych, integracyjnych oraz rekreacyjnych	PRO W	15 000,00 €	9 865,69 €	65,77%	9 865,69 €	65,77%
							Organizacja działań mających na celu wzrost wiedzy i nabycie nowych umiejętności, w szczególności w kontekście uwarunkowań rynku pracy	PRO W	6 250,00 €	4 967,51 €	79,48%	4 967,51 €	79,48%
							Organizacja szkoleń/warsztatów w zakresie ochrony środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu	PRO W	500,00 €	499,77 €	99,95%	499,77 €	99,95%
							2. Podniesienie poziomu wiedzy, umiejętności i aktywności mieszkańców w obszarze objętego LSR		60 962,50 €	41 958,52 €	68,83%		

								Organizacja regionalnych lub/i międzyregionalnych wyjazdów studyjnych służących promocji lokalnych zasobów i wymianie doświadczeń	PRO W	5 962,50 €	6 461,80 €	108,37 %	6 461,80 €	108,37 %
								Organizacja wyjazdów studyjnych służących promocji lokalnych zasobów i międzynarodowej wymianie doświadczeń	PRO W	33 250,00 €	20 163,75 €	60,64%	20 163,75 €	60,64%
Koszty Bieżące i Aktywizacja (Realizacja Planu Komunikacji)	325 902,50 €	331 133,69 €	101,61 %		325 902,50 €	331 133,69 €	101,61 %	Wydarzenia promocyjne/imprezy masowe	PRO W	8 000,00 €	6 296,79 €	78,71%	6 296,79 €	78,71%
								Szkolenia dla potencjalnych beneficjentów	PRO W	7 000,00 €	3 465,95 €	49,51%	3 465,95 €	49,51%
								Funkcjonowanie strony internetowej	PRO W	2 950,00 €	2 208,36 €	74,86%	2 208,36 €	74,86%

							Działanie informacyjne biura LGD	PRO W	296 452,50 €	312 780,62 zł	105,51 %	312 780,62 €	105,51 %
							Audycje informacyjne w radio i TV	PRO W	0,00 €	0,00 €	0,00%	0,00 €	0,00%
							Publikacje o charakterze informacyjnych (plakaty, ulotki, ogłoszenia itp.)	PRO W	1 250,00 €	102,97 €	8,24%	102,97 €	8,24%
							Informacje publikacje prasowe	PRO W	2 500,00 €	1 935,03 €	77,40%	1 935,03 €	77,40%
							Komunikacja z grupą defaworyzowaną	PRO W	7 750,00 €	4 343,97 €	56,05%	4 343,97 €	56,05%
									RAZEM	1 922 005,25 €	X	1 571 497,79 €	X
									w tym PROW 2014 - 2020				

5.4. Projekty współpracy

W ramach projektów współpracy zrealizowany zostały jeden projekt międzynarodowy. Projekt pod nazwą "Smak na produkt - promocja i rozwój obszaru w zakresie turystyki, dziedzictwa i kulinariów" został zrealizowany w latach 2018-2019, a jego całkowity budżet wyniósł 232814,61 zł (85184,76 zł udziału finansowego ze strony LGD „Ziemia Przemyska”) i angażował 3 krajowych partnerów i jednego zagranicznego (Węgry). Warto zauważyć, że LGD „Ziemia Przemyska” było partnerem wiodącym w tym projekcie. Projekt miał na celu przede wszystkim: stworzenie możliwości wykorzystania potencjału, jakim jest dziedzictwo kulinarne w rozwój obszaru i podniesienie jego atrakcyjności turystycznej; wzrost wiedzy w zakresie identyfikacji, ochrony, promocji i certyfikacji lokalnych produktów; umocnienie tożsamości lokalnych społeczności; stworzenie możliwości rozwoju obszaru; wzrost świadomości o posiadanym potencjale ekonomicznym, który należy wykorzystać w celu zwiększenia ruchu turystycznego; nawiązanie współpracy międzynarodowej i wymiana doświadczeń; umożliwienie uczestnikom wymiany pomysłów i doświadczeń w zakresie lokalnego dziedzictwa; zapoznanie się z recepturami i sposobem sporządzania tradycyjnych potraw. W projekt włączone zostały następujące grupy defaworyzowane:

1. osoby bezrobotne i nieaktywne zawodowo
2. młodzież do 35 r. ż, osoby powyżej 50 r.ż., kobiety
3. osoby młode do 25 roku życia, osoby 50 +, niepełnosprawne, długotrwale bezrobotni oraz o niskich kwalifikacjach zawodowych
4. organizacje pozarządowe / lokalni liderzy
5. mieszkańcy
6. JST

Dzięki realizacji projektu wydana została publikacja, zorganizowano wyjazd studyjny i warsztaty kulinarne. Łączna liczba osób objętych działaniami promocyjnymi i informacyjnymi wyniosła 1000.

Zebrane doświadczenia wskazują, że dla poprawy efektów projektów współpracy warto wprowadzić formy łączące regiony oraz wspierające wymianę kulturalną.

Tabela 18 Opis projektu współpracy

Tytuł projektu (akronim projektu współpracy) SNAP				
"Smak na produkt - promocja i rozwój obszaru w zakresie turystyki, dziedzictwa i kulinariów".				
Informacje o projekcie				
Data rozpoczęcia:	13.08.2018	Data zakończenia, jeśli została zakończona, lub aktualny etap:	31.03.2019	
Charakter projektu:	krajowy	międzynarodowy	tak	
Czas trwania (planowanych) działań w miesiącach:	8	Całkowity budżet projektu (w zł):	232814,61	
		Udział finansowy LGD w którym prowadzona jest ewaluacja (w zł):	85184,76	
Kraje zaangażowane (dotyczy współpracy międzynarodowej)	Węgry	Liczba partnerów (w podziale na krajowych i zagranicznych)	Krajowych:	3
			Zagranicznych:	1
Czy LGD, w którym prowadzona jest ewaluacja był partnerem wiodącym w tym projekcie współpracy?	X tak	nie		
Opis projektu				
Proszę opisać korzyści dla: wzmocnienia kapitału społecznego, zachowania dziedzictwa lokalnego / rozwoju lokalnego / turystyki	Dla uczestników projektu	<ul style="list-style-type: none"> - stworzenie możliwości wykorzystania potencjału, jaki jest dziedzictwo kulinarne w rozwój obszaru i podniesienie jego atrakcyjności turystycznej - wzrost wiedzy w zakresie identyfikacji, ochrony, promocji i certyfikacji lokalnych produktów - umocnienie tożsamości lokalnych społeczności, - stworzenie możliwości rozwoju obszaru - wzrost świadomości o posiadanym potencjale ekonomicznym, który należy wykorzystać w celu zwiększenia ruchu turystycznego, - nawiązanie współpracy międzynarodowej i wymiana doświadczeń - umożliwienie uczestnikom wymiany pomysłów i doświadczeń w zakresie lokalnego dziedzictwa - zapoznanie się z recepturami i sposobem sporządzania tradycyjnych potraw 		

	Dla osób poza projektem	<ul style="list-style-type: none"> - stworzenie możliwości wykorzystania potencjału, jaki jest dziedzictwo kulinarne w rozwój obszaru i podniesienie jego atrakcyjności turystycznej - wzrost wiedzy w zakresie identyfikacji, ochrony, promocji i certyfikacji lokalnych produktów - umocnienie tożsamości lokalnych społeczności, - stworzenie możliwości rozwoju obszaru - możliwość stworzenie nowych miejsc pracy,
Proszę opisać, jakie projekt wykorzystuje zasoby przyrodnicze, historyczne, produktów lokalnych, kulturowych, turystycznych, inne	Produkty lokalne	Dziedzictwo kulinarne – potrawy i produkty lokalne partnerskich LGD
	Kulturowe	Gmina Bircza - Neogotycki pałac Humnickich z XIX w. w Birczy
	Turystyczne	<p>Gmina Fredropol - Zespół małomiasteczkowy drewniano-murowany w Kalwarii Pałacowskiej oraz Sanktuarium Męki Pańskiej i Matki Bożej</p> <p>Gmina Krasiczyn - Zespół Pałacowo-Parkowy w Krasiczynie</p> <p>Zespół Parkowo – Pałacowy w Medyce</p> <p>Gmina Przemyśl - Kompleks obronny budowli i umocnień Twierdzy Przemyśl, w ramach którego 45 fortyfikacji i obiektów zlokalizowanych jest na terenie 5 gmin Powiatu Przemyskiego. Na terenie gminy Przemyśl: Fort GW V „Grochowce”, Fort W VIII „Łętownia”.</p> <p>Gmina Orły - Kościół Rzymskokatolicki pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Drohojowie (dawniej Cerkiew Pokrow Bogarodzicy w Drohojowie)</p> <p>Gmina Stubno - Zespół cerkiewny i malowidła ścienne dawnej cerkwi w Stubienku</p> <p>Gmina Żurawica - Arboretum w Bolestraszcach</p>
Czy projekt dotyczył (angażował) grup/y defaworyzowanych/ej (wymienić jakie)	<ol style="list-style-type: none"> 1. osoby bezrobotne i nieaktywne zawodowo 2. młodzież do 35 r. ż, osoby powyżej 50 r.ż., kobiety 3. osoby młode do 25 roku życia, osoby 50 +, niepełnosprawne, długotrwale bezrobotni oraz o niskich kwalifikacjach zawodowych 4. organizacje pozarządowe / lokalni liderzy 5. mieszkańcy 6. JST 	
Proszę opisać innowacyjność projektu (jeśli dotyczy)	projekt współpracy ma innowacyjny charakter, gdyż daje możliwość poznania i zaadoptowania na obszarach partnerskich LGD, niestosowanych dotychczas rozwiązań w zakresie promocji lokalnych produktów i usług bazujących na specyfice obszarów przy jednoczesnym zaangażowaniu lokalnej społeczności, która dzięki przeprowadzonej kampanii informacyjno-promocyjnej może stać się użytkownikiem innowacyjnych rozwiązań, przyczyniając się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej swoich obszarów, a co za tym idzie zwiększenia dochodów lokalnej społeczności.	

<p>Proszę opisać trwałość efektów projekt</p>	<p>Uczestnicy projektu w ramach realizowanych działań poznali składniki i sposób przygotowywania potraw wywodzących się z obszarów partnerskich LGD z Podkarpacia i Węgierskich z okolic Szarvas. Dzięki zdobytej wiedzy opartej na teoretycznym i praktycznym doświadczeniu o bardzo szerokim zakresie międzynarodowym zaczęli podejmować działania ukierunkowane na wypełnienie tej niszy poprzez wykorzystanie receptur i sporządzanie potraw zakorzenionych w tradycji oraz zgłaszanie przepisów do rejestru potraw tradycyjnych. Wspólna realizacja działań była początkiem nawiązania między partnerami współpracy w zakresie promocji lokalnych produktów.</p> <p>Wydana w ramach projektu publikacja oraz podstrona internetowa promujące dziedzictwo kulinarne oraz walory turystyczne były materialnym efektem realizowanych działań oraz pozwalają na promowanie lokalnego dziedzictwa po zakończeniu realizacji projektu.</p>																	
<p>Osiągnięte wskaźniki</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="489 689 1278 734">Nazwa wskaźnika</th> <th data-bbox="1278 689 1394 734">Liczba</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="489 734 1278 779">Liczba wydanych publikacji</td> <td data-bbox="1278 734 1394 779">1</td> </tr> <tr> <td data-bbox="489 779 1278 824">Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej</td> <td data-bbox="1278 779 1394 824">1</td> </tr> <tr> <td data-bbox="489 824 1278 869">Liczba zorganizowanych wyjazdów studyjnych</td> <td data-bbox="1278 824 1394 869">1</td> </tr> <tr> <td data-bbox="489 869 1278 913">Liczba LGD/RLGD uczestniczących w projektach współpracy</td> <td data-bbox="1278 869 1394 913">4</td> </tr> <tr> <td data-bbox="489 913 1278 958">Liczba utworzonych podstron internetowych</td> <td data-bbox="1278 913 1394 958">1</td> </tr> <tr> <td data-bbox="489 958 1278 1048">Liczba osób objętych działaniami promocyjnymi i informacyjnymi/w tym liczba osób z grup defaworyzowanych</td> <td data-bbox="1278 958 1394 1048">1000</td> </tr> <tr> <td data-bbox="489 1048 1278 1086">Liczba zorganizowanych warsztatów kulinarnych</td> <td data-bbox="1278 1048 1394 1086">1</td> </tr> </tbody> </table>	Nazwa wskaźnika	Liczba	Liczba wydanych publikacji	1	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	1	Liczba zorganizowanych wyjazdów studyjnych	1	Liczba LGD/RLGD uczestniczących w projektach współpracy	4	Liczba utworzonych podstron internetowych	1	Liczba osób objętych działaniami promocyjnymi i informacyjnymi/w tym liczba osób z grup defaworyzowanych	1000	Liczba zorganizowanych warsztatów kulinarnych	1	
Nazwa wskaźnika	Liczba																	
Liczba wydanych publikacji	1																	
Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	1																	
Liczba zorganizowanych wyjazdów studyjnych	1																	
Liczba LGD/RLGD uczestniczących w projektach współpracy	4																	
Liczba utworzonych podstron internetowych	1																	
Liczba osób objętych działaniami promocyjnymi i informacyjnymi/w tym liczba osób z grup defaworyzowanych	1000																	
Liczba zorganizowanych warsztatów kulinarnych	1																	

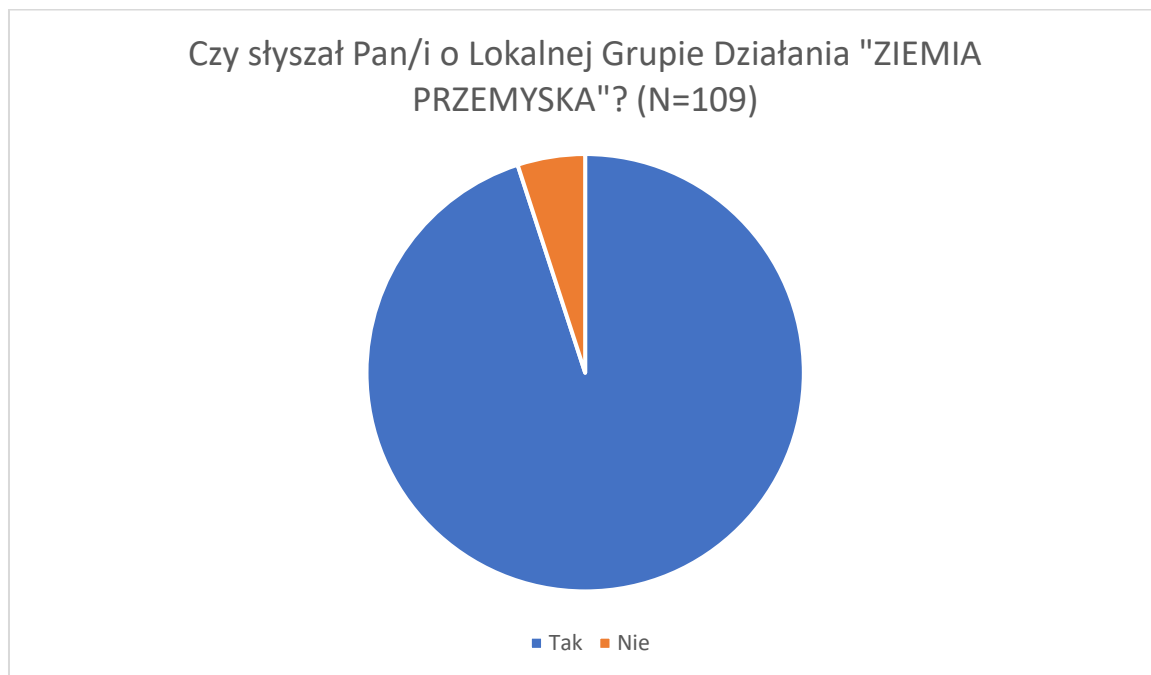
5.5. Działalność biura LGD

Plan komunikacji w zakresie działań LGD okazał się efektywny, biorąc pod uwagę realizację LSR. Dane liczbowe wskazują, że aktywność biura była zróżnicowana i wykorzystywała zarówno kanały bezpośrednie, jak i pośrednie w formie broszury informacyjnej, czy strony internetowej.

Zwraca uwagę popularność strony internetowej LGD. Wartość wskaźnika zdecydowanie przekroczyła zakładaną wartość docelową, co może świadczyć, że komunikacja za jej pośrednictwem jest skuteczna i dociera do znacznej liczby osób. Potwierdzeniem dużego zainteresowania mediami elektronicznymi wśród mieszkańców obszaru działania LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA” jest również zdecydowanie przekroczony wskaźnik liczby informacji udzielonych mailowo. Wskaźnik został przekroczony niemal pięciokrotnie.

Na przestrzeni lat LGD nie zbadało efektywności wszystkich działań komunikacyjnych, zdefiniowanej jako wzrost poziomu znajomości LSR wśród mieszkańców obszaru LGD o 20%. W prowadzonych na rzecz ewaluacji badaniach zapytano respondentów „Czy słyszał Pan/i o Lokalnej Grupie Działania "ZIEMIA PRZEMYSKA"? Na tak zadane pytanie, aż 95% badanych odpowiedziało twierdząco. Co prawda, w ramach ewaluacji ex-ante, nie została zbadana liczba początkowa, dlatego trudno szacować procentowy wzrost znajomości LGD wśród mieszkańców, jednak prawie 100% znajomość LGD wśród badanych może sugerować, że

działalność komunikacyjna LGD istotnie wpływa na poziom rozpoznawalności wśród mieszkańców obszarów na którym stowarzyszenie działa.

Wykres 5 Czy słyszał Pan/i o Lokalnej Grupie Działania "ZIEMIA PRZEMYSKA"?

Tabela 19 Wskaźniki odnośnie działań komunikacyjnych

Działanie komunikacyjne	Nazwa wskaźnika	Docelowa wartość wskaźnika	Wartość wskaźnika osiągnięta na dzień:						
			31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2021	30.03. 2022
Wydarzenia promocyjne/imprezy masowe	Liczba przeprowadzonych wydarzeń promocyjnych	26	4	8	12	16	18	26	26
Szkolenia dla potencjalnych beneficjentów i beneficjentów	Liczba przeprowadzonych szkoleń	14	2	4	6	8	10	16	16
	Liczba osób przeszkolonych	180	106	173	200	238	258	325	325
Funkcjonowanie strony internetowej	Liczba wejść na stronę	8400	5574	12673	27601	60975	90532	129770	138400
Działanie informacyjne biura LGD	Liczba informacji udzielonych telefonicznie lub osobiście	1050	165	392	519	686	763	908	952
	Liczba informacji udzielonych mailowo	660	91	639	745	1096	1807	3149	3151
	Liczba informacyjnych przesyłek pocztowych	200	28	60	100	132	172	186	186
Audycje informacyjne w radiu i TV	Liczba audycji	2	0	0	0	2	0	3	3
	Liczba emisji audycji	4	0	0	0	10	0	20	20
Publikacje o charakterze informacyjnym (plakaty, ulotki, ogłoszenia, itp.)	Liczba kompletów publikacji	26	4	8	12	16	18	27	27

Informacyjne publikacje prasowe	Liczba artykułów/ ogłoszeń	12	0	2	5	7	8	11	11
Komunikacja z grupą defaworyzowaną	Liczba działań skierowanych do grupy defaworyzowanej	26	1	10	13	21	2	25	25
	Liczba uczestników z grupy defaworyzowanej	520	21	183	245	413	482	482	482
	Liczba osób deklarujących otrzymanie wsparcia jako adekwatne do oczekiwań	400	21	179	241	398	482	464	464
Efektywność wszystkich działań komunikacyjnych	Wzrost poziomu znajomości LSR wśród mieszkańców obszaru LGD o 20 %	120	0	0	0	0	0	0	0

Doradztwo udzielane przez pracowników biura LGD jest, zdaniem członków organów LGD, nieocenione w zakresie poprawy jakości składanych wniosków o przyznanie pomocy. Analizując tabelę opisującą liczbę świadczonego doradztwa w latach, okazuje się, że najwięcej porad udzielono w 2021 roku, czyli w trakcie trwania pandemii COVID-19, kiedy to zarówno praca biura, jak i aktywność potencjalnych wnioskodawców były ograniczone. Tutaj doskonale widać jak ważne okazały się środki komunikacji zapośredniczonej, w tym szczególnie Internet z wykorzystaniem którego udzielono 1342 porady.

Tabela 20 Liczba działań doradczych w podziale na ich formę

	Dane na dzień						
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.12. 2021	31.03. 2022
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	128	228	294	343	373	429	431
Liczba informacji udzielonych telefonicznie lub osobiście	165	396	519	686	763	908	952
Liczba informacji udzielonych mailowo	91	631	745	1096	1807	3149	3151

Jakość przygotowywanych wniosków poprawiła się w kolejnych latach i można wyróżnić kilka tego przyczyn. Po pierwsze, wiele osób nauczyło się, że lepiej jest przyjść do biura i skorzystać z doradztwa zarówno przed jak i w trakcie przygotowywania wniosku. Często Wnioskodawcy chcąc aplikować o wsparcie nie wiedzieli, jak wygląda proces zakładania działalności gospodarczej ani nie znali zasad jej prowadzenia, a dodatkowo nie do końca wiedzieli, jakie są kryteria i zasady przyznawania pomocy przez LGD. Część z potencjalnych wnioskodawców była też ubezpieczona w KRUS, co na wstępie dyskwalifikowało ich z możliwości otrzymania dofinansowania. Wcześniejsze dokładne poznanie zasad przyznawania pomocy finansowej często miało decydujący wpływ na zakres przygotowywanego wniosku i pozwalało Beneficjentom na rzetelne i racjonalne zaplanowanie operacji.

Wnioski o przyznanie pomocy przygotowywane były też przez firmy zewnętrzne, ale nie zawsze były one dobrej jakości, zarówno pod względem merytorycznym, jak i technicznym. Często wymagały one poprawy, co wymagało dużej pracy ze strony biura LGD, które podczas doradztwa i konsultacji wniosku wskazywało na oczywiste błędy np. przy wyliczeniach. We wnioskach zdarzały się fragmenty nie dotyczące danego projektu, które były po prostu kopiowane z innych projektów. Dzięki możliwości konsultacji i doradztwa w kolejnych naborach liczba wniosków przygotowywanych przez LGD malała – w ogólnej skali 90% składanych wniosków przygotowywanych było bez udziału firm zewnętrznych.

Na jakość wniosków wpływ miało także wprowadzenie do lokalnych kryteriów wyboru operacji kryterium: „Korzystanie z doradztwa”. Wnioskodawca dostawał punkty za to, że korzystał doradztwa na etapie przygotowywania wniosku. To powodowało, że wiele kwestii dało się sprawdzić, wytłumaczyć czy opisać w sposób zrozumiały. Punktowane był udział w doradztwie indywidualnym, szkoleniu oraz spotkaniu informacyjno – konsultacyjnym. Konsultacje mogły odbywać się na różnych etapach pisania (nie zawsze pod koniec

przygotowywania wniosku), dlatego nie każdy projekt mógł być konsultowany w całości. Takie formy w nowym okresie programowania warto utrzymać, gdyż realnie wpływają na poprawę przygotowanych wniosków.

Biuro LGD pomagało Wnioskodawcom także na etapie oceny wniosków przez Urząd Marszałkowski. Beneficjenci otrzymując pismo z uzupełnieniami od UM nie zawsze rozumieli, co i w jaki sposób mają poprawić. Dodatkowo, nawet jeśli korzystali z pomocy firm zewnętrznych, to instytucje te nie zawsze zawierały w umowach zapis o przygotowywaniu poprawek do wniosku. Pomoc przy uzupełnieniach Beneficjentom była to dodatkowa praca po stronie pracowników biura LGD, ale skutkowało tym, że w zdecydowanej większości wniosków, które trafiały do UM, otrzymywały dofinansowanie.

W okresie pandemii doradztwo było prowadzone zarówno w biurze, jak i telefonicznie. Pierwsza z form doradztwa była bardziej efektywna, ponieważ Wnioskodawcy często przychodzili z gotowymi pomysłami lub dokumentami, co umożliwiało bardziej rzeczową i konkretną rozmowę. Drugą z form było doradztwo telefoniczne – Beneficjenci najczęściej pytali o zasady przyznawania pomocy, kryteria, formularze wniosków lub zasady wypełniania konkretnych części czy pozycji we WOPP. Część z Wnioskodawców wysyłała uzupełnione wnioski drogą e-mail, żeby pracownicy mogli sprawdzić poprawność wypełnienia formularza. W przypadku doradztwa indywidualnego w okresie pandemii Wnioskodawcy umawiali się na konkretne godziny (pojedynczo), żeby zachować reżim sanitarny. W okresach późniejszych, kiedy restrykcje zmalały przed naborami wniosków organizowane były szkolenia i spotkania informacyjno – konsultacyjne z ograniczeniem do 5 osób jednorazowo – biuro przeprowadzało kilka spotkań po rząd tak, żeby wszyscy chętnie mogli w nich uczestniczyć.

Pracownicy LGD opisują szkolenia dla nich przeznaczone jako efektywne. Udział w szkoleniach pozwolił pracownikom podnieść poziom wiedzy i umiejętności tak, aby lepiej przygotować się do udzielania wsparcia wnioskodawców. Również członkowie organów LGD chwalili sobie udział w organizowanych szkoleniach, a wysoka frekwencja pokazuje ich duże zmotywowanie do korzystania z proponowanych form szkoleniowych.

Tabela 21 Wykaz szkoleń dla pracowników LGD w okresie od 1.01.2016 do 29.10.2021

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych pracowników LGD
Przemyśl, 16.08.2016 (1 dzień 8 godzin)	Zasady wdrażania LSR, PROW 2014-2020 (dokumenty programowe)	CDR w Boguchwale Leszek Leśniak	2
Przemyśl, 17.08.2016 (1 dzień 8 godzin)	Procedury oceny operacji i kryteria ich oceny	CDR w Boguchwale Leszek Leśniak	2
Kalnica (Gmina Cisna), 25-26.09.2016 (2 dni 16 godzin)	Przygotowanie wniosków o przyznanie pomocy na operacje w ramach poddziałania 19.2 "Wsparcie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego PROW na lata 2014-2020	Marzena Cieślak	2
Boguchwała, 25-26.01.2017 (2 dni, 16 godzin)	Szkolenie : Ocena formalna wniosków w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 ze szczególnym naciskiem na weryfikację biznesplanów i dokumentacji technicznej projektów inwestycyjnych	Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich	2
Boguchwała, 14.03.2017 (1 dzień, 8 godzin)	Szkolenie w zakresie prowadzonego doradztwa dla potencjalnych beneficjentów i skutecznej komunikacji ze społecznością.	Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich	1
Berezka, 18-19.05.2017 r. (2 dni, 15 godzin)	Przygotowanie wniosków o przyznanie pomocy na projekt grantowy w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020; przygotowanie wniosków o przyznanie pomocy w ramach poddziałania 19.3 „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz analiza procedury	LGD „Nasze Bieszczady”	3

	odwoławczej w ramach wsparcia, o którym mowa w art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013, w tym w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach LSR” objętego PROW 2014–2020”		
Czarna, 9-10.10.2017	Szkolenie dla przedstawicieli LGD z terenu województwa podkarpackiego	Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego	2
Boguchwała, kwiecień - czerwiec 2018 r. (w sumie 9 dni x 2 osoby)	"Akademia Umiejętności Animatora LGD"	Adam Dąbrowski Leszek Leśniak	2
Przemyśl, 06.06.2018	Szkolenie dla pracowników	LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”	4
Przemyśl, 5 grudnia 2018 r.	Zasady ewaluacji i monitoringu Lokalnej Strategii Rozwoju	LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”	3
Przemyśl, 13 grudnia 2018 r.	Tworzenie systemu komunikacji społecznej, mobilizowanie społeczności do działania oraz tworzenia sieci współpracy na wsi	LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”	4
Siedliska 28.02.2019 - 01.03.2019	Szkolenie dla przedstawicieli LGD z terenu Województwa Podkarpackiego	Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego	2
Kalnica (Gmina Cisna), 13- 14.06.2019 (2 dni 16 godzin)	Szkolenie pt.: "Zasady wypełniania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczeniowej w ramach poddziałania "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020; "Zasady monitoringu i ewaluacji Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność", "Animacja oraz integracja środowiska lokalnego - rozwój partycypacji społecznej"	Marzena Cieślak	3

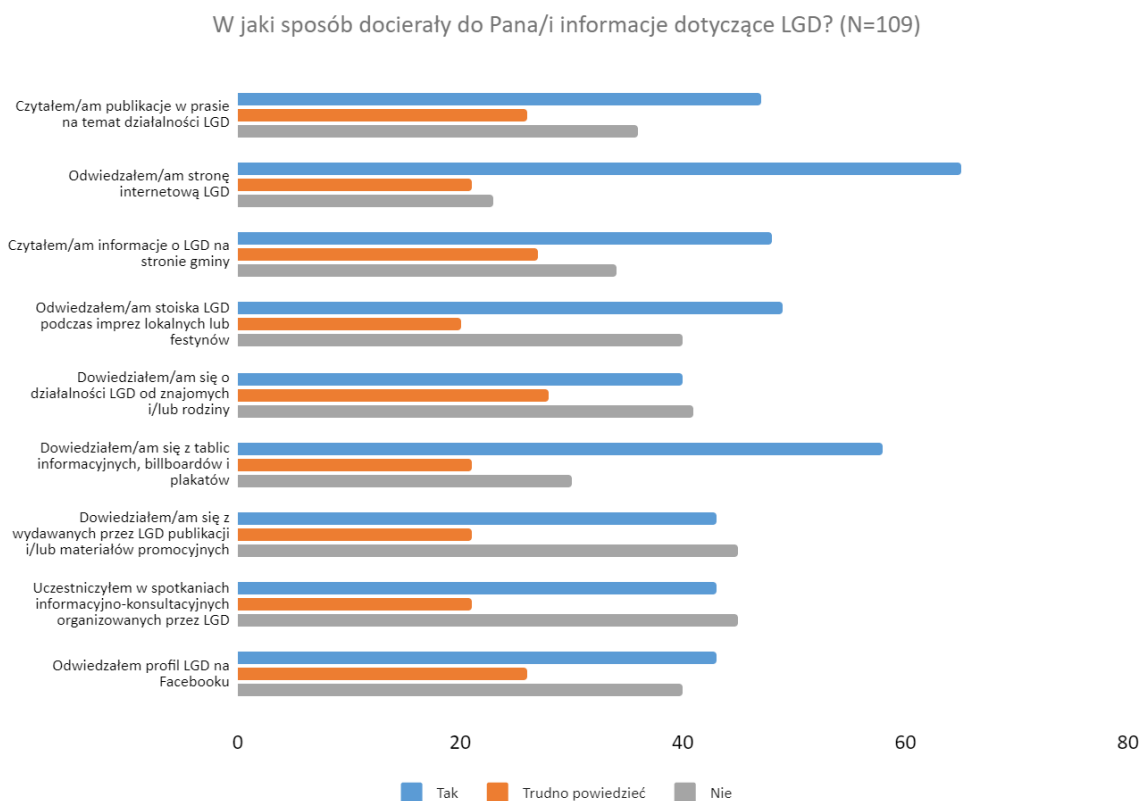
Przemyśl, 12 marca 2019	Animacja oraz integracja środowiska lokalnego -- rozwój partycypacji społecznej	LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”	4
Przemyśl, 9 grudnia 2019	Tworzenie systemu komunikacji społecznej, mobilizowanie społeczności do działania oraz tworzenie sieci współpracy na wsi	LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”	3
Ruda Różaniecka, 20-21 luty 2020	Szkolenie dla przedstawicieli LGD z województwa podkarpackiego	Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego	1
Przemyśl, 18 wrzesień 2020	Zasady wdrażania LSR PROW 2014-2020; Zasady ewaluacji i monitoringu LSR; Animacja oraz integracja środowiska lokalnego - rozwój partycypacji społecznej	Marzena Cieślak	3
On-line 9.10.2020	Szkolenie dla przedstawicieli LGD z województwa podkarpackiego	Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego	2
On-line 9.04.2021	Szkolenie dla przedstawicieli LGD z województwa podkarpackiego	Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego	2
Kalnica, 9-11.06.2021	Organizacja szkolenia dla lokalnych grup działania z Województwa Podkarpackiego	Marzena Cieślak	2
Pstrągowa, 9-10.09.2021	Szkolenie dla przedstawicieli LGD z terenu województwa podkarpackiego	Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego	2
Kalnica, 18-20.10.2021	Organizacja szkolenia dla lokalnych grup działania z Województwa Podkarpackiego	Marzena Cieślak	4
Duńkowiczki, 29.10.2021	Procedury wyboru operacji oraz kryteria ich ocen	LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”	4

Tabela 22 Szkolenia członków organów LGD w okresie od 1.01.2016 do 29.10.2021

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych członków komisji rewizyjnej	Liczba przeszkolonych członków zarządu	Liczba przeszkolonych członków rady
Przemyśl, 18.08.2016 (1 dzień 8 godzin)	Strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA” 2014-2020	LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”	0	0	9
Przemyśl, 16.08.2016 (1 dzień 8 godzin)	Zasady wdrażania LSR, PROW 2014-2020 (dokumenty programowe)	CDR w Boguchwale Leszek Leśniak	5	8	9
Przemyśl, 17.08.2016 (1 dzień 8 godzin)	Procedury oceny operacji i kryteria ich oceny	CDR w Boguchwale Leszek Leśniak	5	8	9
Przemyśl, 7.08.2017 (1 dzień - 8 godzin)	Szkolenie z zakresu Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA” na lata 2014-2020, procedury wyboru operacji i kryteriów oceny oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 wraz z dokumentami programowymi.	Zarząd Stowarzyszenia	0	1	0
Przemyśl, 5 czerwca 2018 r. (8 godzin)	Zasady wdrażania LSR, PROW 2014-2020 (dokumenty programowe)	LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”	3	6	5

Przemysł, 21 czerwca 2018 r. (8 godzin)	Strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA” 2014-2020	LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”	4	9	8
Przemysł, 22 czerwca 2018 r. (8 godzin)	Procedury oceny operacji i kryteria ich oceny	LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”	4	9	7
Przemysł, 5 grudnia 2018 r.	Zasady ewaluacji i monitoringu Lokalnej Strategii Rozwoju	LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”	0	9	0
Przemysł, 13 grudnia 2018 r.	Tworzenie systemu komunikacji społecznej, mobilizowanie społeczności do działania oraz tworzenia sieci współpracy na wsi	LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”	3	7	5
Przemysł, 12 marca 2019	Animacja oraz integracja środowiska lokalnego -- rozwój partycypacji społecznej	LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”	0	7	2
Przemysł, 9 grudnia 2019	Tworzenie systemu komunikacji społecznej, mobilizowanie społeczności do działania oraz tworzenie sieci współpracy na wsi	LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”	5	8	6
Przemysł, 18 wrzesień 2020	Zasady wdrażania LSR PROW 2014-2020; Zasady ewaluacji i monitoringu LSR; Animacja oraz integracja środowiska lokalnego - rozwój partycypacji społecznej	Marzena Cieślak	4	6	6
Duńkowiczki, 29.10.2021	Procedury wyboru operacji oraz kryteria ich ocen	LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA”	4	9	7

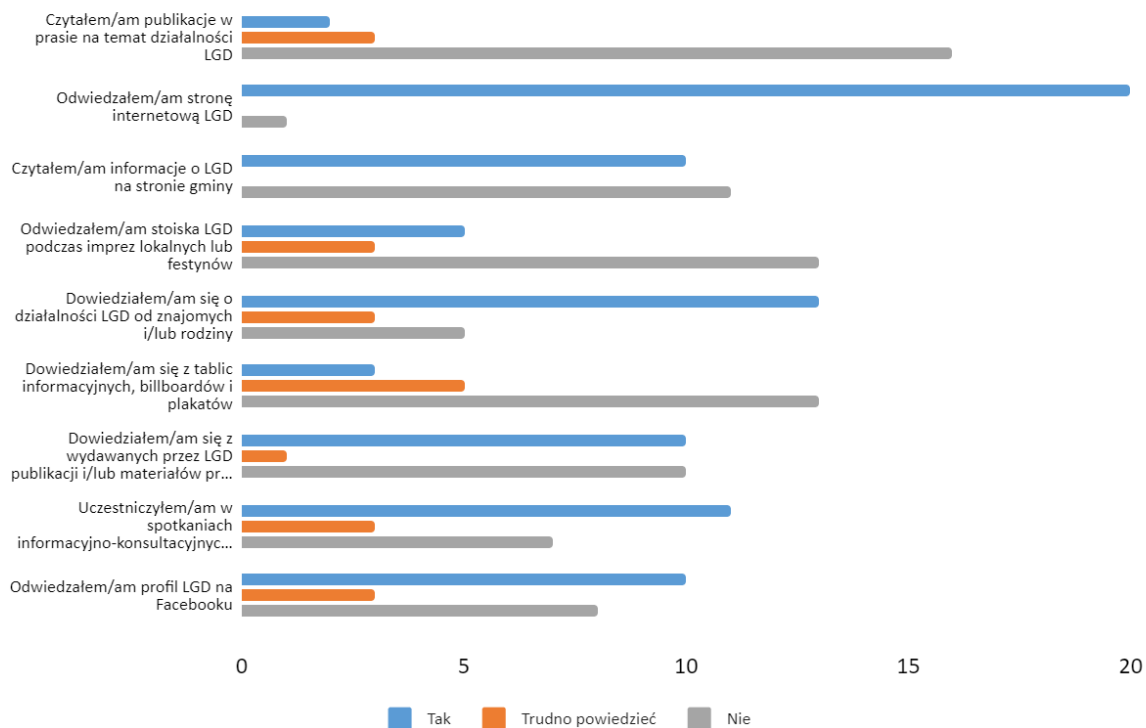
Wśród najskuteczniejszych sposobów, dzięki którym do osób ankietowanych (109 osób) docierały informacje o LGD wymieniane są: strona internetowa oraz tablice informacyjne i billboardy/plakaty (około 60 – 65% wskazań na te formy komunikacji). Pozostałe formy oscylują wokół 40-50% wskazań wśród ankietowanych. Najmniej skutecznymi w tym zakresie formami, na podstawie odpowiedzi, wydają się wydawane przez LGD publikacje oraz spotkania informacyjne – ponad 50% badanych nie uważa, że w ten sposób dotarli do nich informacje o LGD. Informacje te będą istotną wskazówką dla kolejnych edycji w kontekście zmiany akcentów na poszczególne formy informowania o LGD.

Wykres 6 Pytania ankietowe odnośnie źródeł informacji o LGD

W kontekście samych informacji o naborze wniosków największą popularnością cieszyła się strona internetowa. Wskazały ją jako źródło informacji wszystkie badane osoby (21). Większość również podaje, jako źródło informacji najbliższe osoby i znajomych. Co ciekawe, w przeciwieństwie do informacji o samym LGD, badani wyraźnie wskazują, że o naborze wniosków nie dowiadawali się z billboardów czy plakatów (ponad połowa badanych), ani podczas festynów czy imprez kulturalnych (podobnie ponad połowa negatywnych wskazań). Najmniej istotnym źródłem informacji w tym zakresie były natomiast ogłoszenia w prasie. Szesnaście osób wskazuje, że nie było to dla nich istotne źródło, a tylko dwie wyrażają zdanie przeciwne.

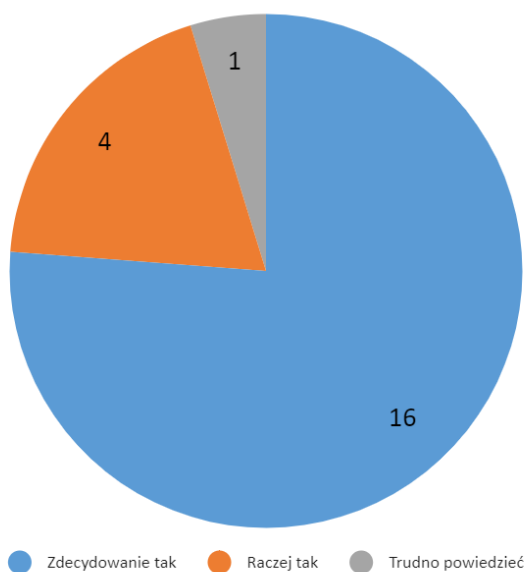
W jaki sposób docierają do Pana/i informacje o naborze wniosków w LGD? (N=21)

Wykres 7 Pytania ankietowe odnośnie źródeł informacji o naborze wniosków

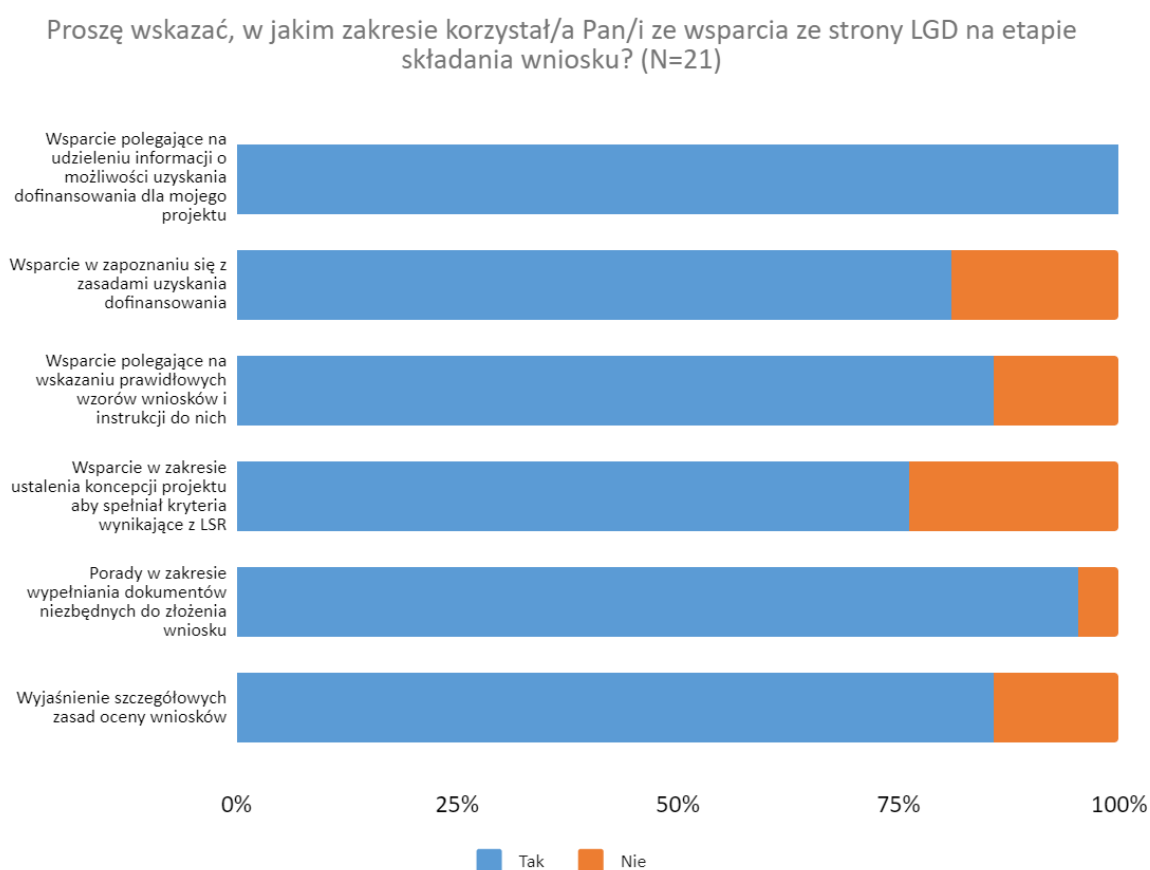
Wśród 21 ankietowanych beneficjentów, niemal wszyscy (21 osób) wskazują, że byli w wystarczającym stopniu informowani o możliwości pozyskania środków. Świadczy to o skuteczności informacji w tym zakresie.

Czy LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków? N=21

Wykres 8 Pytania ankietowe odnośnie efektywności informacji w zakresie pozyskiwania środków

Informacje pozyskane od ankietowanych (21 osób) wskazują, że w szerokim zakresie korzystali oni ze wsparcia ze strony LGD przy składaniu wniosków. Wszyscy lub niemal wszyscy korzystali z informacji na temat możliwości uzyskania dofinansowania oraz z porady odnośnie wypełniania dokumentów. W zakresie pozostałego wsparcia zdecydowało się na nie przynajmniej $\frac{3}{4}$ badanych, co pokazuje ważną funkcję, jaką pełniło LGD w procesie informacyjnym.

Wykres 9 Pytania ankietowe odnośnie korzystania ze wsparcia ze strony LGD

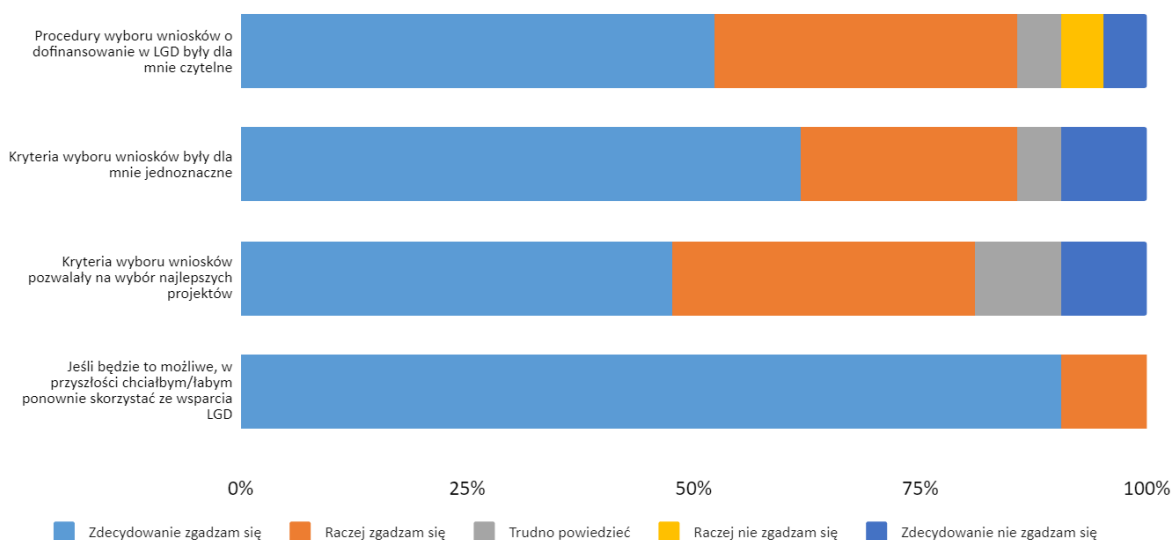
Wysoko oceniono również jakość wsparcia, które zostało udzielone beneficjentom przez LGD. Na wszystkich etapach i w poszczególnych zadaniach ilość pozytywnych głosów jest równa lub przewyższa 17 (80% z 21 osób), Natomiast na etapie przygotowania 100% ankietowanych ocenia wsparcie jako efektywne. Pojedyncze przypadki niezadowolonia pojawiają się jedynie na etapie rozliczania operacji (1 osoba). Wyniki wskazują tym samym na wysoką jakość oferowanego wsparcia.

Tabela 23 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji

Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji [N=21]								
		Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie	N
Etap składania wniosku	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	18	3	0	0	0	0	21
	Udzielone porady były przydatne	18	3	0	0	0	0	21
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	19	2	0	0	0	0	21
Etap realizacji operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	16	4	1	0	0	0	21
	Udzielone porady były przydatne	16	4	1	0	0	0	21
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	17	3	1	0	0	0	21
Etap rozliczania operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	16	1	3			1	21
	Udzielone porady były przydatne	16	1	3			1	21
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	16	1	3			1	21

Ankietowani (21) najwyraźniej wyrażają swoją chęć ponownego otrzymania wsparcia z LGD (100%), co jest pozytywną prognozą w kontekście kolejnych naborów. Zdecydowana większość badanych pozytywnie ocenia również czytelność kryteriów i procedur wyboru wniosków, a także ich adekwatność w kontekście wyboru najlepszych projektów. Warto jednak zauważyć, że badani nie są tak zdecydowanie zgodni, jak w przypadku chęci otrzymania wsparcia z LGD. W kontekście kryteriów i procedur pojawia się również kilka głosów, które nisko je oceniają. Daje to tym samym pole do dalszej pracy nad tym obszarem.

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD (N=21)

Wykres 10 Ocena stwierdzeń odnośnie składania i realizacji projektów przy wsparciu LGD

Rozdział 6 Odpowiedzi na pytania badawcze.

6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

Na podstawie analiz i spotkań na terenie badanego LGD zostały opracowane cztery główne cele. Pierwszym celem ogólnym była poprawa estetyki wiejskiej, drugim celem ogólnym był rozwój przedsiębiorczości wiejskiej poprzez lepsze wykorzystanie lokalnego potencjału, trzecim celem ogólnym była ochrona i wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru, a czwartym było wzmocnienie kapitału ludzkiego. W ogólnej ocenie wpływu na główne cele opracowane przez LSR można stwierdzić, że jest on zadowalający. Przygotowane projekty wpisują się zarówno w opracowaną strategię, jak również są zgodne z oczekiwaniami mieszkańców, co jest czynnikiem wpływającym na ostateczną ocenę. Wskaźniki opracowane na potrzeby oceny przedstawiają dane, które można uznać za odpowiednie i świadczące o efektywności działań. Finansowa realizacja w wypłaconej pomocy finansowej wynosi średnio dla wszystkich celów w analizowanym okresie 59,45%, natomiast pomocy przyznanej 63,11%, co dodatkowo wskazuje na to, że cele są osiągnięte.

Aspektem, który może nieco utrudnić realizację projektów będących w trakcie jest szalejąca inflacja. Pierwotne wyceny mogą być nie do utrzymania w kontekście wzrostu cen usług, czy produktów. Jednak same cele nie są zagrożone.

Patrząc całościowo projekty spełniły swoje założenia odnośnie wszystkich głównych celów. Jednak uzyskane rezultaty wskazują, że jest to zdecydowanie krok w dobrym kierunku, który wzmocni znaczenie regionu, poprawi konkurencyjność gospodarki, a na pewno pozwoli na zwiększenie komfortu mieszkańców.

6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

W kontekście wpływu na kapitał społeczny jest on dostrzegany poprzez inwestycje, które zostały poczynione. Zagospodarowanie i wyposażenie świetlic i miejsc spotkań sprawia, że mieszkańcy mogą się poznawać.

Bardzo ważnymi inwestycjami, które mają przynieść satysfakcję mieszkańcom i dać im miejsce do spotkań są place zabaw oraz odnowione zabytki. Dla gmin istotne jest, żeby stały się one wizytówką działań LGD, dlatego też dokładane są starania, żeby ich jakość oraz estetyka były na wysokim poziomie. Kontakty pomiędzy rodzicami i pomiędzy dziećmi inicjowane na terenie tych inwestycji, mogą być ważnym elementem wpływającym na rozwój kapitału społecznego.

Każde przedsięwzięcie w ramach działań LGD ma potencjał do tego, żeby rozwijać sieć kontaktów i kapitał społeczny. Ludzie chcą, żeby te przedsięwzięcia służyły takim właśnie celom. Rozbudowa i wyposażenie świetlic pomogła w rozwoju kontaktów w Kole Gospodyń Wiejskich, jak również pracownikom Ochotniczej Straży Pożarnej w znalezieniu miejsca na wspólne spędzenie czasu. W przyszłości zatem podobne działania w ramach projektów LGD będą podejmowane i z pewnością będą się przyczyniać do dalszej poprawy relacji między mieszkańcami.

Rozwój kapitału społecznego to istota działania LGD, czyli udział NGO i nieformalnych grup w życiu społecznym, w animacji społeczności lokalnych i działaniu na rzecz rozwoju lokalnego. Patrząc szeroko na działalność LGD widać wyraźnie, że w poprzedniej perspektywie było różnie z aktywnością NGO i liderów społecznych, jeśli chodzi o składanie projektów. Jednak już w tej perspektywie 2007-2013, poprzez działalność LGD, udało się wzbudzić zainteresowanie pozyskiwaniem środków i zachęcić do bardziej aktywnego działania NGO. W tej perspektywie finansowej 2014-2020 sytuacja jest już zupełnie inna, ponieważ widać, że NGO są bardziej aktywne, chętnie sięgają po środki nie tylko w LGD, ale również z innych źródeł. Jednak to LGD było „szkołą” w zakresie pozyskiwania i realizacji i rozliczania projektów dla wielu instytucji, które teraz dobrze radzą sobie również w innych mechanizmach finansowania. Widać, że zainteresowanie jest coraz większe, co widać zarówno po ilości wniosków jak i ich różnorodności – coraz to nowe grupy widzą, że można podjąć działanie i znaleźć na nie środki i również zaczynają się organizować i działać.

Dzięki aktywności LGD udało się pobudzić działalność wielu NGO, w tym KGW, np.: poprzez organizację działań aktywacyjnych - LGD przez szereg lat organizowała różnego rodzaju konkursy, które miały na celu zaktywizować organizacje pozarządowe i pobudzić je do działania. W ramach organizowanych przedsięwzięć LGD starało się kupować na nagrody takie sprzęty, które miały służyć aktywnej działalności NGO. Przez lata organizacje aktywnie współpracujące z LGD w znacznym stopniu się doposażyły i zaczęły działać coraz prężniej. KGW

oraz inne stowarzyszenia dzięki wsparciu LGD zaczęły prezentować brać udział w różnego rodzaju wyjazdach, nie tylko lokalnie, ale także regionalnie - na forum Rzeszowa. W ramach działalności LGD organizowane były również szkolenia z zakresu księgowości, rachunkowości czy RODO dla NGO, dzięki którym organizacje lokalne nabywały wiedzę bez której nie podejmowałyby ryzyka pozyskiwania środków zewnętrznych na swoje działania z innych źródeł.

W obecnej perspektywie to właśnie organizacje pozarządowe podjęły się organizacji różnego rodzaju przedsięwzięć integracyjnych i aktywizacyjnych – dotyczy to również warsztatów, szkoleń, imprez, itp.. Aktywność społeczna była bardzo widoczna szczególnie przy działaniach związanych z wojną na Ukrainie. Obszar LGD był pierwszym regionem w Polsce, gdzie uchodźcy mogli otrzymać podstawową pomoc. KGW i inne organizacje organizowały działania, zapewniając noclegi, wyżywienie i podstawowe środki emigrantom. Przez kilka tygodni członkowie lokalnej społeczności LGD bez wsparcia finansowego pomagały potrzebującym, co pokazuje, że kapitał społeczny jest wysoki, a ludzie chcą działać na rzecz innych ludzi i potrafią to robić skutecznie.

Widać jednak, że w organizacjach pozarządowych na terenie poszczególnych gmin często działają od lat te same osoby i nie ma nowych działaczy, którzy by mogli zastąpić obecnych liderów społecznych. Młodzi ludzie wyjeżdżają na studia, do pracy, za granicę i nie ma komu przejmować działań społecznych. Osoby zaś, które zostają w miejscowościach najczęściej pracują, prowadzą firmy lub posiadają gospodarstwa rolne i nie mają czasu na zaangażowanie się. Co więcej, w różnych organizacjach działają te same osoby, co oznacza, że liczba NGO jest większa niż liczba osób najbardziej zaangażowanych i organizujących pracę stowarzyszeń. Są jednak podejmowane działania w celu włączenia młodych osób w przedsięwzięcia społeczne – np. młodzieżowe drużyny strażackie. Podczas wywiadów ewaluacyjnych rozmówcy zwrócili jednak uwagę na fakt, że przy realizacji projektów potrzebne są głównie osoby z doświadczeniem i wiedzą z zakresu realizowanych działań, gdyż samo pozyskanie środków na działania nie jest tak trudne – później trzeba wnioski prawidłowo zrealizować i rozliczyć. Szczególnie projekty inwestycyjne wymagają wiedzy z różnych dziedzin – począwszy od zamówień publicznych przez prawo budowlane i księgowość. Takiej wiedzy ani doświadczenia młodzi ludzie po prostu nie mają, dlatego w NGO działają przede wszystkim osoby w średnim wieku, co jest dobre, ponieważ młodzież ma się na kim wzorować. Dodatkowo, duże projekty wymagają z reguły wsparcia finansowego np. ze strony gminy, gdyż same organizacje nie posiadają odpowiedniego budżetu na realizację. Na tym etapie bardzo ważna jest współpraca NGO z samorządami, gdyż przy ich wsparciu (zarówno technicznym jak i finansowym) można zrealizować więcej różnego rodzaju przedsięwzięć.

Drugim niepokojącym zjawiskiem w zakresie aktywności społecznej jest obserwowane wycofanie się ludzi z życia społecznego w wyniku pandemii COVID-19. Izolacja, która była z jednej strony wprowadzona odgórnie, ale z drugiej strony sami ludzie izolowali się w obawie o swoje życie i zdrowie spowodowała, że ludzie odzwyczaili się od wspólnego spędzania czasu. LGD chcąc aktywizować lokalną społeczność podjęło się realizacji działań również poza LEADEREM. W 2021 roku pozyskano środki finansowe na realizację Projektu TalentA Polska 2022, skierowanego do kobiet powiązanych z rolnictwem. Niestety realizacja działań rozpoczęła się w trudnym okresie – z jednej strony nadal panowała pandemia, z drugiej zaś w lutym 2022 roku wybuchła wojna na Ukrainie. W związku z faktem, że obszar naszego LGD był

pierwszym regionem w Polsce przyjmującym Uchodźców i organizującym dla nich pierwszą pomoc, działania realizowane przez LGD zostały w znacznym stopniu odwołane lub przeniesione na późniejszy termin. Dodatkowo, duża część społeczeństwa włączyła się w działania pomocowe i nie mieli on czasu ani możliwości uczestniczyć w działaniach planowanych w ramach projektu. Pandemia nauczyła nas ostrożności, dystansu, a wojna przyniosła niepokój i lek zwłaszcza, że obszar LGD znajduje się w strefie przygranicznej. Finalnie czas naboru do projektu został wydłużony w celu zebrania odpowiedniej liczby uczestników.

Podsumowując, praca, którą wykonało LGD w zakresie aktywizacji została w jakimś stopniu przekreślona przez sytuację epidemiologiczną i wymagane są obecnie dalsze działania w kierunku ponownego wzmocnienia działalności społecznej mieszkańców obszaru LGD.

6.3. Przedsiębiorczość

Projekty realizowane przez beneficjentów LGD były dosyć zróżnicowane, głównie jednak wnioskodawcy angażowali się przede wszystkim w mniejsze – jedno lub dwuosobowe – firmy. Projekty składane przez beneficjentów z każdym naborem stawały się coraz ciekawsze i autorzy pomysłów wykazywali się dużą kreatywnością. Wnioski nie były przygotowywane jedynie na zakup np. koparek, ale były też realizowane przedsięwzięcia na budowę pieca piekarniczego, mobilne usługi gastronomiczne, wyposażenie cukierni – różnorodność pomysłów była bardzo duża.

Istotne jest to, że z każdej gminy pojawiły się wnioski, co daje poczucie, że była to dla mieszkańców ważna możliwość na podjęcie indywidualnego działania. O zainteresowaniu możliwością dofinansowania i zaangażowaniu w przedsiębiorczość świadczy fakt, że wniosków było znacznie więcej niż środków, które były na te cele przeznaczone.

W tym kontekście oczywiste i naturalne jest, że w kolejnych edycjach temat dofinansowania przedsiębiorczości jest ważny i potrzebny. Istnieje przekonanie, że w regionie raczej nie ma miejsca i możliwości na powstanie dużego przemysłu, dlatego działania mikroprzedsiębiorców i małych firm są kluczem do aktywizacji mieszkańców. Kontynuacja podjętej strategii jest więc zasadna z tej perspektywy.

W ramach organizowanych naborów między potencjalnymi Beneficjentami była konkurencja, co to świadczy o tym, że istnieje zapotrzebowanie na tego typu działania. Zainteresowanie premiami na rozpoczęcie działalności gospodarczej nie zmalało mimo faktu, że na początku okresu programowania można było uzyskać dofinansowanie w wysokości 80 tys., później zaś kwota ta zmniejszona została do 50 tys. w celu objęcia wsparciem większej liczby osób. Obecnie patrząc na sytuację gospodarczą w kraju (składki ZUS i koszty prowadzenia działalności) wysokość premii nie jest wysoka, jednakże liczba wniosków składanych w ramach naborów na podejmowanie działalności zawsze przekracza limit dostępnych środków. Wnioskodawcy ciągle szukają możliwości składania wniosków i chętnie korzystają ze środków LGD.

W zakresie rozliczania projektów zarówno ze strony UM, jak i Wnioskodawców nie było sytuacji problemowych. Większość projektów została zrealizowana i rozliczona z powodzeniem. Zdarzały się zmiany warunków umowy o przyznanie pomocy oraz pojedyncze rezygnacje, ale wynikały one z przyczyn niezależnych od wnioskodawców.

Ciekawym pomysłem zgłaszanym przez beneficjentów jest uzależnienie wysokości otrzymanej premii od rodzaju działalności. Są przedsięwzięcia, dla których premia w wysokość 50 tys. zł byłaby wystarczająca na sfinansowanie niezbędnego zakresu rzeczowego i rozpoczęcie działalności, natomiast są operacje, których realizacja wymaga większej wysokości dofinansowania. W dalszej perspektywie LGD powinno rozważyć, czy nie uzależnić wysokości premii od rodzaju działalności - np. usługi czy produkcja.

W zakresie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze wiejskim większym zainteresowaniem cieszyło się podejmowanie działalności gospodarczej. W tym zakresie wnioski charakteryzowały się większą różnorodnością, jednakże wynikało to także z ilości składanych wniosków. Wnioski w zakresie rozwijania działalności gospodarczej z reguły były lepiej przygotowane – przedsiębiorcy posiadają już wiedzę i doświadczenie w prowadzeniu działalności gospodarczej, co pozwalało umożliwiało im lepsze i bardziej przemyślane przygotowanie dokumentacji projektowej.

W kwestii korzystania wielokrotnie z dofinansowania nie było sytuacji, w której jeden beneficjent starał się o premię na rozpoczęcie działalności gospodarczej, a później korzystał z rozwijania. Były natomiast sytuacje, w których ten sam beneficjent starał się o środki na rozwój dwukrotnie, ponieważ limit na beneficjenta wynosił 300 tys., a LGD ograniczyło dofinansowania do 150 tys. w ramach jednego naboru.

W ramach podejmowania działalności gospodarczej najczęściej było standardowych projektów – usługi budowlane, warsztaty samochodowe, zakupy koparek, salony fryzjerskie, usługi fotograficzne, itp.. Jednymi z ciekawszych projektów realizowanych w tym zakresie był zakup foodtruck, mobilna kawiarnia, cukiernia czy piekarnia z piecem do wypieku chleba tradycyjnego.

Naszym zdaniem w przyszłości katalog dofinansowanych branż powinien być pozostawiony równie szeroki, dlatego że ten okres programowania pokazuje, że jednak zdarzały się wnioski z różnych branż. Przyszłość może być trudna dla przedsiębiorców, dlatego każde dofinansowanie/wsparcie będzie ważne dla wnioskodawców.

6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Rozwój turystyki i dziedzictwa są ważnymi elementami LSR. Projekty-składane w tym zakresie były bardzo różnorodne, a liczba składanych wniosków w każdym naborze zawsze przekraczała limit dostępnych środków. Duży wachlarz możliwości dofinansowania w ramach ogłaszanych naborów spowodował, że wnioski były składane przez bardzo różne podmioty (począwszy od jednostek samorządu terytorialnego, organizacja pozarządowe, parafia, koła gospodyń wiejskich, itp.)

Oferta turystyczna na obszarze LSR stale się rozwija, jest coraz więcej miejsc, gdzie turyści mogą spędzać czas i dostrzegać wartość tego regionu. Gminy podejmują działania mające na celu promocję regionu w zakresie walorów turystycznych w oparciu o dziedzictwo kulturowe.

LGD realizowało działania związane z rozwojem turystyki i zachowaniem dziedzictwa w dwóch wymiarach. Jeśli chodzi o aktywizację (działania własne LGD) to było wsparcie dla podmiotów kultywujących zwyczaje i tradycje oraz organizacja warsztatów i imprez kultywujących lokalne zwyczaje i tradycje. LGD na terenie objętym LSR w ramach własnej

działalności organizowało różnego rodzaju warsztaty (począwszy od kulinarnych, rękodzielniczych aż po muzyczne), których celem było zachowanie dziedzictwa lokalnego. Chcąc zachować dziedzictwo lokalne (głównie kulinarne) LGD powiązało te działania z turystyką i wydaje publikacje, które mają na celu kultywować lokalne zwyczaje i tradycje. Wydawnictwa te są rozpowszechniane nieodpłatnie oraz dostępne w wersji on-line. Publikacje LGD zawierały przede wszystkim tradycyjne przepisy (zbierane były na różnych konkursach) oraz opisy tradycji i obrzędów. W ramach tego zakresu LGD brało udział także w wyjeździe studyjnym związanym, z jednej strony, aby promować swoje dziedzictwo i działania podjęte na rzecz jego zachowania i promocji, z drugiej, aby zobaczyć, jak inne LGD promują swoje obszary.

W zakresie dużych inwestycji LGD przewidziało działania na rzecz konserwacji i restauracji obiektów wpisanych do rejestru zabytków. W ramach tego zakresu wnioskodawcy składali wnioski na konserwację lub restaurację obiektów wpisanych do rejestru zabytków, czyli wsparciem objęte były przede wszystkim: kościoły, kapliczki, klasztor, itp.

6.5. Grupy defaworyzowane

Grupy defaworyzowane zdefiniowane w LSR to osoby bezrobotne i nieaktywne zawodowo. W większości to osoby bezrobotne dostały wsparcie finansowe na rozpoczęcie działalności gospodarczej, dlatego mechanizm który LGD założył poprzez promowanie tej grupy w kryteriach oceny wniosków się sprawdził.

Bezrobocie w regionie, jak i całym województwie pozostaje wciąż dużym wyzwaniem i trudnością. W tym kontekście wydaje się, że aktywizacja przedsiębiorczości, jak i ogólna inwestycja w rozwój regionu są działaniami adekwatnymi, mogącymi wpływać na zwiększenie możliwości osób bezrobotnych – czyli członków grupy defaworyzowanej.

Istotną i poruszaną często kwestią jest tutaj jednak możliwość bezpośredniego skorzystania z dofinansowania przez osoby pozostające bez zatrudnienia. Konieczność sfinansowania własnego projektu i w dalszej kolejności wnioskowanie o zwrot poniesionych kosztów mogło ograniczać możliwości osób z tej grupy. Pojawiające się pomysły związane głównie z możliwością „zaliczkowania” projektów przedstawianych przez osoby bezrobotne, mogłoby zwiększyć ich dostępność do środków, którymi dysponuje LGD.

Jeśli chodzi o wpływ na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego LGD nie posiada danych, które miałyby to weryfikować. Jednak skala realizacji projektów pozwala przypuszczać, że w ogólnym obrazie taki pozytywny wpływ zaistniał. Dane, które wskazują na zmniejszenie ilości osób zarejestrowanych jako bezrobotne, wzrost zatrudnienia oraz zmniejszająca się ilość beneficjentów pomocy społecznej pozwalają na wniosek o potencjalnym wpływie działań LGD na ten obszar.

W kontekście dalszej strategii warte kontynuowania są działania, które mogłyby dawać szansę wykorzystania środków na tworzenie nowych miejsc zatrudnienia. Rynek pracy w ostatnich latach sprzyja przedsiębiorczości, a także znajdowaniu pracy w różnych sektorach. Pojawiają się jednak głosy, że nawet przy sprzyjającej koniunkturze bezrobocie w województwie stanowi problem. Możliwe więc, że warte rozważenia byłyby działania, które mocniej i wyraźniej dotyczyłyby osób pozostających na bezrobociu.

6.6. Innowacyjność

Ocena tego obszaru stanowi problem w obliczu niejasności kryteriów innowacyjności. Pojawiające się pomysły i projekty wpisują się raczej w schemat działań standardowych, aczkolwiek niejednokrotnie nowych w regionie. Pojawia się w tym zakresie postulat o stworzenie narzędzia, które miałyby pomóc określić poziom innowacyjności danego przedsięwzięcia.

6.7. Projekty współpracy

W LGD udało się zrealizować planowany projekt współpracy międzynarodowej, co można określić jako osiągnięcie celu i sukces przedsięwzięcia. Realizacja projektu współpracy międzynarodowej była bardzo interesująca. Obecnie LGD jest na etapie uzgodnień realizacji kolejnego projektu współpracy. Sama formuła i pomysł na realizację projektów współpracy są dobre zarówno dla rozwoju LGD, jak i społeczności lokalnej, która korzysta z nawiązywania relacji z osobami z innych regionów Polski i Europy. Kontakty między osobami, które poznały się na organizowanych wyjazdach pracują do dziś w formie współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi czy podmiotami sektora pozarządowego.

6.8. Ocena funkcjonowania LGD

Partnerzy w ramach LGD idą w kierunku realizacji projektów i sprawnego ich rozliczenia. Współpraca jest efektywna i nie nastręcza żadnych dodatkowych trudności – jest też na dobrym poziomie.

W kontekście samego biura dane i doświadczenie wskazuje, że doradztwo jest na wysokim poziomie - zebrane ze środowiska informacje wskazują również, że w tym zakresie jest bardzo dobrze. Nie ma skarg na działalność biura, a sami pracownicy mają bardzo dobre warunki do działania .

Zmiany, które powinny zostać wprowadzone w kierunku zwiększenia skuteczności działań LGD powinny mieć charakter wzmocnienia działań, które do tej pory były określone w strategii.

W zakresie lokalnych kryteriów wyboru operacji największym problemem było stosowanie kryteriów dotyczących wsparcia grup defaworyzowanych w odniesieniu do projektów inwestycyjnych. Wnioskodawcy, chcąc pozyskać punkty, w różny sposób uzasadniali spełnienie wskazanego kryterium, ale jego weryfikacja nie była w ogóle możliwa. W związku z tym, że kryterium było niemierzalne i uznaniowe, od czego było sporo odwołań w 2020 roku zostało ono usunięte,

Drugim problematycznym kryterium była ochrona środowiska. W tym zakresie Wnioskodawcy również bardzo różnie uzasadniali pozytywny wpływ projektu na ochronę środowiska, ale często nie było możliwości weryfikacji tego kryterium.

Również innowacyjność sprawiała problem przy ocenie, gdyż rozpoznanie, czy dane rozwiązanie/produkt/usługa jest innowacyjna wymagała poszukiwań i wiedzy specjalistycznej Członków Rady. Pozostałe kryteria nie sprawiały problemów (były mierzalne) zarówno dla wnioskodawców, jak i dla Rady, która na ich podstawie oceniała składane wnioski projektowe.

Przy ocenie działalności LGD warto zwrócić uwagę także, że kontakt z LGD jest na tyle dobry, a biuro jest otwarte na wszelką pomoc mieszkańcom, że Stowarzyszenie stało się instytucją pomocową nie tylko w zakresie LEADERA, ale w ogóle. Mieszkańcy wiedzą, że mogą przyjść i zapytać o wszystko, a pracownicy będą starali się pomóc. Nigdzie indziej, poza LGD wnioskodawca nie dostanie takiego wsparcia przy pisaniu wniosku o dofinansowanie działalności i na tym polega specyfika działania LGD-ów, że są z ludźmi i dla ludzi.

6.9. Ocena procesu wdrażania

Ocena procesu wdrażania jest zadowolająca zarówno w odniesieniu do danych, jak i opinii LGD. Realizacja rzeczowa i finansowa przebiega w odpowiedni sposób. Wskaźniki realizacji wskazują, że do tej pory wykorzystane zostało ponad połowa środków. Natomiast w kontekście wskaźników produktów, również zdecydowana ich część jest zrealizowana. Proces wdrażania można określić jako efektywny, na co wpłynęło przede wszystkim duże zainteresowanie wnioskodawców. Z drugiej strony ilość środków, które były do dyspozycji w ramach dofinansowań można określić jako stosunkowo łatwe do rozdysponowania.

W zakresie czytelności procedur naboru, wyboru i realizacji projektów pojawiają się dwa wątki. Z jednej strony można określić je, jako dosyć czytelne i zrozumiałe w kontekście potrzebnej do zebrania dokumentacji, czy informacji, które należało przedstawić. W przypadku wątpliwości dosyć efektywnie działało doradztwo, które pozwalało na doprecyzowanie ewentualnych niejasności. Z drugiej jednak strony sama ilość i kompleksowość wniosków sprawiała, że samodzielne ich wypełnienie i skompletowanie przerastało czas i energię wnioskodawców. Stąd pojawiająca się niejednokrotnie konieczność zlecenia wypełniania wniosków do zewnętrznych instytucji.

Warto podkreślić, że również wybrane kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów, zgodnych z celami LSR. Szerokie zdefiniowane kryteriów pozwala na dopasowanie do nich poszczególnych projektów. Spore zainteresowanie naborami ułatwiało również wybór tych, które wpisywały się w strategię.

6.10. Wartość dodana podejścia LEADER

Działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji i powiązań pomiędzy różnymi podmiotami biorącymi udział w przedsięwzięciu. Biuro LGD aktywnie i efektywnie wspiera wnioskodawców, co buduje powiązania i zaufanie do współpracy. Również sami wnioskodawcy mieli okazję składać wspólne projekty, co też stanowi o potencjale do budowania sieci relacji.

Ważne w tym kontekście jest to, że na przestrzeni lat udało się zbudować silną organizację ze zgranym zespołem, który ma bogate doświadczenie w specyfice wdrażania programów na obszarach wiejskich. Doświadczenie pracowników biura, ale także funkcyjnych członków LGD jest nieocenione i realnie przekłada się na zakres prac, a przy tym rozwoju lokalnego. Dodatkowo istotne jest to, że Stowarzyszenie współpracuje bezpośrednio z wnioskodawcami, beneficjentami oraz osobami korzystającymi z realizowanych projektów, przez co jest znane lokalnie. Inaczej niż w urzędach, gdzie osoby mają do czynienia w pierwszej kolejności z procedurami i „okienkami” dla petentów, biuro LGD jest otwarte na wszelkie kontakty i pomoc, często wykraczającą poza standardowy zakres obowiązków. LGD działa

lokalnie, dlatego jest większe zaufanie i śmiałość do korzystania z pomocy biura czy środków dostępnych w naborach. W związku z tym LGD jest często pierwszą, „przyjazną” organizacją do nauki pozyskiwania środków, w których to pracownicy biura pomagają jak tylko mogą.

Jako pozytywną cechę i specyfikę LGD „ZIEMIA PRZEMYSKA” wskazać należy fakt, że wszystkie gminy wchodzące w skład LGD należą do jednego powiatu. To powoduje poczucie „lokalności” i przekłada się również na większe zaufanie do tej organizacji i przekonanie o sprawiedliwych ocenach dokonywanych przez Radę LGD podczas oceny wniosków. Struktura partnerska LGD, w której przedstawiciele każdej z gmin wchodzących w skład LGD są osobami pełniącymi funkcje w najważniejszych organach organizacji dodatkowo wzmacnia ten efekt.

7. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje.

1. Całościowa ocena wpływu realizacji LSR na region wypada pozytywnie. Wydaje się, że LGD odpowiednio określiła cele, które miały zostać zrealizowane i ich kontynuacja jest zasadna. Duże zapotrzebowanie na działania związane z przedsiębiorczością wskazują na dużą przedsiębiorczość mieszkańców. Zakończone z sukcesem projekty infrastrukturalne również świadczą o dobrze określonych celach strategicznych i możliwości kontynuacji tych działań.
2. W zakresie rozwoju kapitału społecznego, obrane w LSR kierunki działań wskazują na to, że ma on swój potencjał. Dalsze finansowanie działań oddolnych, które miałyby wzmocnić relacje międzyludzkie wydaje się zasadne i warte kontynuowania. Pomysł rozbudowy infrastruktury pod dla dzieci i młodzieży, mogłoby nieść ze sobą możliwość współpracy mieszkańców nad wspólnym projektem budującym więzi lokalne, a także ponadlokalne. Dalsze rozbudowywanie przestrzeni wspólnych aktywności – świetlice, czy place zabaw będą przekładać się na ilość i jakość relacji.
3. Podobnie kontynuacja strategii w zakresie aktywizacji przedsiębiorczości wydaje się zasadna z punktu widzenia osiągniętych celów. Zainteresowanie wnioskodawców wskazuje, że możliwość dofinansowania indywidualnych przedsięwzięć jest oczekiwana.
4. W kontekście rozwoju turystyki i dziedzictwa kulturowego pojawiają się działania promocyjne, ale są ograniczane do działań o małym zasięgu. Wydaje się, że organizacja stałych eventów, z którymi kojarzone byłyby specyficzne dla regionu zabytki czy walory przyrodnicze dałyby z jednej strony rozpoznawalność, a z drugiej możliwość sukcesywnego promowania mniejszych wydarzeń w regionie.
5. Ważnym działaniem będzie dalsze wspomaganie aktywności osób, które pozostają w rejestrze bezrobotnych. Wydaje się, że w tym obszarze istotne będzie wyraźniejsze, bezpośrednie wspieranie osób z tej grupy (defaworyzowanej) poprzez facylitację możliwości ubiegania się o dotację. Ważnym elementem w tym zakresie byłoby „zaliczkowanie” projektów wnoszonych przez osoby z tej grupy. Obecna konieczność posiadania własnych środków, niejednokrotnie uniemożliwia efektywne ubieganie się o dofinansowanie. Zaliczki czy wsparcie z gminy w celu poczynienia potrzebnych inwestycji warte są rozważenia.
6. W zakresie innowacyjności pojawia się postulat stworzenia narzędzia, które ułatwiłoby określanie poziomu innowacyjności projektu. Arbitralność oceny nie pozwala w pełni określić, które projekty można traktować jako innowacyjne, a tym samym korzystać w pełni z potencjału danego pomysłu.
7. Odnośnie projektów współpracy wyrażane są głosy, że projekty te mogłyby być dalej nakierowane na rzeczywistą wymianę doświadczeń między regionami, wzajemne poznawanie się i zbliżanie do siebie. Jednym z pomysłów byłoby

wizyta studyjna i możliwość rzeczywistego spotkania z przedstawicielami regionów.

8. W kontekście funkcjonowania LGD główną rekomendacją jest wzmocnienie obecnych działań.
9. W odniesieniu do podejścia LEADER trudno określić ostateczny poziom wykorzystania jego potencjału, natomiast z pewnością ten wpływ jest dostrzegalny. W kontekście dalszych działań można więcej zrobić odnośnie jego promocji, chociaż poziom realizacji jest zadowalający. Realizowane projekty wpisują się w LSR i przyczyniają się do wzmocnienia obszaru nią objętego.

8. Spis tabel i wykresów.

Tabela 1 Ludność w gminach bez miast na prawach powiatu i w miastach na prawach powiatu wg płci	9
Tabela 2 Dochody na 1 mieszkańca.....	9
Tabela 3 Wydatki na 1 mieszkańca.....	10
Tabela 4 Pracujący w gminach wg płci	11
Tabela 5 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	12
Tabela 6 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	12
Tabela 7 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	13
Tabela 8 Ludność w wieku przedprodukcyjnym (14 lat i mniej) wg płci	16
Tabela 9 Ludność w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni	16
Tabela 10 Ludność w wieku poprodukcyjnym wg płci	17
Tabela 11 Migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów.....	17
Tabela 12 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej - ogółem.....	18
Tabela 13 Turystyczne obiekty noclegowe w lipcu	19
Tabela 14 Zakres zmian w LSR.....	21
Tabela 15 Cele i przedsięwzięcia w ich obszarze.....	24
Tabela 16 Wnioski dotyczące podejmowanych przedsięwzięć.....	34
Tabela 17 Finansowa realizacja celów.....	42
Tabela 18 Opis projektu współpracy	49
Tabela 19 Wskaźniki odnośnie działań komunikacyjnych	53
Tabela 20 Liczba działań doradczych w podziale na ich formę	55
Tabela 22 Wykaz szkoleń dla pracowników LGD w okresie od 1.01.2016 do 29.10.2021	57
Tabela 23 Szkolenia członków organów LGD w okresie od 1.01.2016 do 29.10.2021.....	60
Tabela 24 Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji.....	65
Rysunek 1 Mapa LGD "Ziemia Przemyska".....	8
Wykres 1 Pytania ankietowe odnośnie zmian w gminie	37
Wykres 2 Pytania ankietowe odnośnie zmian w gminie	38
Wykres 3 Pytania ankietowe odnośnie zmian w gminie cd	39
Wykres 4 Pytania ankietowe odnośnie obszarów wymagających dofinansowania.....	40
Wykres 5 Czy słyshał Pan/i o Lokalnej Grupie Działania "ZIEMIA PRZEMYSKA"?	52
Wykres 6 Pytania ankietowe odnośnie źródeł informacji o LGD	62
Wykres 7 Pytania ankietowe odnośnie źródeł informacji o naborze wniosków.....	63
Wykres 8 Pytania ankietowe odnośnie efektywności informacji w zakresie pozyskiwania środków... ..	63
Wykres 9 Pytania ankietowe odnośnie korzystania ze wsparcia ze strony LGD	64
Wykres 10 Ocena stwierdzeń odnośnie składania i realizacji projektów przy wsparciu LGD	66

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania.

5 b _ J Y h U ` X ` U ` a J Y g n _ U W O E k ` c V g n U f i ` @ ; 8 `

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej efektów funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety trwa 10 minut.

Z góry dziękujemy za pomoc!

1. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Powstały nowe firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Podejmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększył się ruch turystyczny	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan zabytków	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

2. Proszę wyobrazić sobie, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale środków finansowych w gminie, w której Pan/i mieszka. Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Promocja obszaru	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Oferta kulturalna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura sportowa	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Drogi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Działalność organizacji pozarządowych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Tworzenie nowych miejsc pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Opieka nad osobami starszymi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Wsparcie dla istniejących firm	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

3. Czy słyszał Pan/i o Lokalnej Grupie Działania? h

. Tak Proszę przejść do pytania nr 4.

a. Nie Proszę przejść do pytania nr 5.

4. W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące Lokalnej Grupy Działania. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

5. Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD działające na terenie gminy, w której Pan/i mieszka? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

6. Proszę wskazać, w którym przedziale wiekowym się Pan/i mieści. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- . 18-25 lat
- a. 26-35 lat
- b. 36-45 lat
- c. 46-55 lat
- d. 56-65 lat
- e. 66 lat lub więcej

7. Proszę podać swoją płeć. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- . Kobieta
- a. Mężczyzna
- b. Wolę nie podawać.

5 b _ J Y h U ` X ` U ` V Y b Y Z J W ^ Y b h Œ k `

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety nie powinno zająć więcej niż 10 minut.

Ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która jest lub była realizatorem projektu wspartego przez Lokalną Grupę Działania (np. polegającego na założeniu działalności gospodarczej). W przypadku, gdy beneficjentami wsparcia był podmiot (Urząd Gminy, Ośrodek Kultury, Organizacja Pozarządowa, OSP, KGW), ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która w ramach danego podmiotu była bezpośrednio zaangażowana w realizację dofinansowanego projektu.

Z góry dziękujemy za pomoc!

W jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

- . Zdecydowanie zgadzam się
- a. Raczej zgadzam się
- b. Trudno powiedzieć
- c. Raczej nie zgadzam się
- d. Zdecydowanie nie zgadzam się

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Uczestniczyłem/am w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Dlaczego zdecydował/a się Pan/i (lub podmiot reprezentowany przez Pana/ią) na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje główny powód złożenia wniosku do LGD.

- . Było to jedyne dostępne źródło finansowania mojego projektu
- a. Nie otrzymałem/am dofinansowania z innych środków/innego programu
- b. Chciałem/am skorzystać z nadarzającej się okazji otrzymania środków
- c. Zostałem/am zachęcony/a do złożenia wniosku przez LGD
- d. Na moją decyzję wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie składania wniosku? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcyców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla mojego projektu	Tak	Nie
Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	Tak	Nie
Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich	Tak	Nie
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR	Tak	Nie
Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	Tak	Nie
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	Tak	Nie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie realizacji projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie rozliczenia projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy obecnie pozostaje Pan/i w kontakcie z LGD? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Uczestniczę w spotkaniach organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się telefonicznie z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytam komunikaty na stronie internetowej LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Mam osobisty kontakt z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się w inny sposób	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Nie mam z LGD żadnego kontaktu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Czy brał/a Pan/i lub organizacja którą Pan/i reprezentuje udział w tworzeniu LSR? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź.

- . Tak
- a. Trudno powiedzieć
- b. Nie

Kto był głównym odbiorcą efektów Pani/a projektu/ projektów? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje Pana/i projekt.

- . Ja i moja rodzina
- a. Moja organizacja
- b. Ogół mieszkańców gminy/ obszaru LGD
- c. Turyści
- d. Przedsiębiorstwa
- e. Inne

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym/łabym ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczania projektu pojawiły się jakieś problemy wpływające negatywnie na jego przebieg bądź rezultaty?

- . Tak Proszę odpowiedzieć na następane pytanie.

a. Nie ☒)

Jakie to były problemy? Na pytanie odpowiadają tylko osoby, które w poprzednim pytaniu wybrały odpowiedź „Tak”. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu (np. problemy wynikające z branży w której działa przedsiębiorca, odbiorcami działań NGO lub uzgodnieniami dotyczącymi przebiegu tras rowerowych w projekcie gminnym)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy finansowe (np. z wypłatą dofinansowania, kredytem na realizację zadania, zmiennością cen w czasie realizacji zadania względem wpisanych we wniosku)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy formalno-prawne	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy personalne (np. z pracownikami, członkami/ partnerami itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy z terminową realizacją harmonogramu (opóźnienia itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Trudność w dostępie do informacji na temat składania, realizacji lub rozliczenia projektu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy wynikające z wprowadzenia w Polsce stanu pandemii	Tak	Trudno powiedzieć	Nie